

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE ZAVIDOVIĆI 2012-2017

Zavidovići, april 2012. godine

Izrada lokalnog ekološkog akcionog plana općine Zavidovići je realizovana u okviru MDG-F programa Očuvanje okoliša i klimatske promjene: „Standardizacija upravljanja okolišem: povezivanje lokalnih i državnih aktivnosti u BiH“. Ovaj trogodišnji program zajednički provodi pet UN agencija: UNDP, UNV, UNEP, FAO i UNESCO, u partnerstvu sa Ministarstvom za vanjsku trgovinu i ekonomske odnose BiH, Ministarstvom civilnih poslova BiH, Ministarstvom za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS, Ministarstvom okoliša i turizma FBiH, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, općinama, te organizacijama civilnog društva. Program se finansira sredstvima španskog Fonda za dostizanje milenijumskih razvojnih ciljeva (MDG-F).

Učesnici u izradi LEAP-a:

ČLANOVI OPĆINSKOG TIMA ZA IZRADU LEAP-a

Džeraldina Miličević
Almir Mustafić
Šemsudin Starčević
Izet Bašić
Mirsad Dedić
Irfan Isović

ČLANOVI RADNE GRUPE:

Sakib Sinanović	Admir Bajraktarević
Mirsada Odžečkić	Nijaz Humkić
Edib Avdić	Fuhad Osmić
Namik Ljubović	Ekrem Hotić
Amela Hodžić	Milan Šćekić
dr. Salih Sinanović	Sanela Mulahasanović
Zijad Horozović	Izet Kvakić
Adem Smailhodžić	Munib Avdić
Nedžib Ibrahimpašić	Edhem Džinić
Nijaz Mačak	Ibrahim Bošnjaković
Sanjin Bećirović	Ismet Memagić
Nedžad Mahmutović	Hašim Mujanović
Bajrić Nisveta	Azem Mujkić
Almasa Đerzić	Dalija Mujkić
Ismet Bošnjaković	Aziz Softić
Midhat Mujanović	Dervo Bećirović

Tehničku asistenciju Općini Zavidovići pri izradi lokalnog ekološkog akcionog plana pružio je konzorcij Centar za razvoj i podršku (CRP) i Udruženje Nešto više.

Sadržaj

Uvod.....	4
Proces izrade LEAP-a.....	5
Ukratko o općini Zavidovići.....	7
Stanje okoliša i identifikovani problemi.....	10
Vizija Općine Zavidovići.....	15
Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići.....	16
Monitoring i evaluacija akcionog plana zaštite okoliša.....	22
Koncepti projektnih prijedloga.....	25
Koncepti projektnih prijedloga u sektoru voda.....	26
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima tla i otpada.....	34
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima atmosfere i energije.....	46
Koncepti projektnih prijedloga u sektorima biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine.....	57
PRILOG: Izvještaj o stanju okoliša općine Zavidovići	

UVOD

Jedinstven i raznovrstan okoliš naše općine važan je svima koji žive i rade u našoj lokalnoj zajednici, a koji teže ka boljem kvalitetu življenja. Ipak, ovo životno okruženje ne možemo uzeti „zdravo za gotovo“, i stalno se moramo podsjećati da ono ovisi o tome kako ga čuvamo i na koji način njime upravljamo.

Također, jasno je i da djelatnosti i aktivnosti koje sprovodimo u našoj lokalnoj zajednici imaju određeni globalni uticaj koji se posebno manifestuje u vidu klimatskih promjena. Ova pojava se ne može ignorisati, jer ona ima uticaj na sve nas, te je na svima nama i odgovornost u smislu promjene ponašanja kako bi se postiglo smanjenje emisija stakleničkih gasova u atmosferu.

Tako smo se našli pred velikim izazovom, koji za našu općinu znači kreiranje plana aktivnosti na poboljšanju stanja okoliša, poboljšanje usluga u oblasti okoliša i podizanje svijesti građana o njenom značaju. U prethodnih nekoliko mjeseci, građani naše općine zajedno sa predstavnicima općinske administracije ocijenili su stanje našeg okoliša i dali sugestije za njegovo poboljšanje. Ovaj akcioni plan je rezultat naših diskusija i konkretnih prijedloga. LEAP je korak na putu unaprjeđenja našeg okoliša.

Izrada LEAP-a u općini Zavidovići je započela donošenjem odluke Općinskog vijeća Zavidovići broj: 01-23-1663/10 iz aprila 2010. godine o pristupanju izrade LEAP-a općine Zavidovići.

Po donošenju odluke Općinskog vijeća, načelnik općine je 21. februara 2011. godine donio rješenje o imenovanju općinskog koordinатора radne grupe za izradu LEAP-a i rješenje o imenovanju radne grupe, broj 02-06-212/2011. Za koordinatora općinske radne grupe imenovana je Džeraldina Miličević, dok su članovi općinske radne grupe: Almir Mustafić, Šemsudin Starčević, Izet Bašić, Mirsad Dedić i Irfan Isović. Općinska radna grupa je početkom 2011. godine predložila i formirala širu radnu grupu sačinjenu od predstavnika mjesnih zajednica, javnih ustanova, privrednih subjekata, organizacija civilnog društva i pojedinaca. Općinska radna grupa za izradu LEAP-a je usvojila i primijenila plan rada i plan promocije LEAP-a tokom 2011. godine.

Općinska radna grupa za izradu LEAP-a je najprije definisala i identifikovala konkretne okolišne resurse na području općine Zavidovići. Potom prema DPSIR¹ metodologiji prikazani su svi zagađivači okoliša sa količinama zagađenja prema svakom elementu okoliša (vodi, zraku, zemljištu) kako bi se formiralo stanje okoliša na području općine. Izveštaj o stanju okoliša općine Zavidovići sa uvrštenim konkretnim ekološkim indikatorima, koji je urađen tokom procesa izrade LEAP-a, predstavlja osnovu za praćenje napretka u našem životnom okruženju.

Očekivanja u vezi sa LEAP-om i procesom izrade LEAP-a su da se sagleda stvarno stanje kvaliteta okoliša na području općine Zavidovići, da se procijeni uticaj na zdravlje ljudi i kvalitet života, te da se poduzmu konkretne akcije koje će očuvati okoliš. Na taj način će se doprinijeti da općina Zavidovići bude razvijena zajednica koja živi u čistom i zdravom okolišu i svoj razvoj bazira na održivom korištenju prirodnih bogatstava.

Namjera nam je da se akcije koje su definisane u LEAP-u prate i ažuriraju kako s vremenom budemo dobijali nove informacije i identifikovali nove prioritete.

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići sastoji se iz dijelova:

- Osnovne informacije o općini
- Stanje okoliša i identifikovani problemi u okolišu
- Vizija općine
- Strateški i operativni ciljevi
- Akcioni plan
- Plan monitoringa i evaluacije LEAP-a

Izveštaj o stanju okoliša predstavlja osnovni element za izradu LEAP-a te ujedno daje prikaz stanja okoliša na području općine Zavidovići. Izveštaj je izrađen na osnovu dostupnih podataka o različitim segmentima u okolišu i procjenama trenutnog stanja. Izveštaj o stanju elemenata okoliša obuhvata analizu stanja voda, zraka, zemljišta, biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine kao i analizu ankete provedene među građanima općine Zavidovići kojom građani iskazuju svoj stav o stanju i problemima u okolišu. Izveštaj o stanju okoliša općine Zavidovići zbog obima predstavlja poseban dokument koji je kao takav neodvojiv dio akcionog plana zaštite okoliša.

¹ DPSIR je:

Uzročno-posljedični okvir za opisivanje uzajamnog uticaja između društva i okoliša, koji je postavila Evropska agencija za okoliš (European Environment Agency). Elementi tog okvira su: pokretačke snage koje djeluju na okoliš (D – Driving forces), pritisci na okoliš (P - pressures), stanje okoliša (S – State), uticaj takvog stanja okoliša na društvo (I – Impact), i odgovor društva na takvo stanje (R – Responses).

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići u svojoj strukturi definiše:

Rezultate koje želimo ostvariti

Željeno stanje koje će nastati kao rezultat provođenja aktivnosti planiranih u LEAP-u

- kako želimo da naša općina izgleda za 6 godina

Ciljeve koje želimo postići

Detaljni ciljevi aktivnosti koje su navedene u planu. Postavljanje cilja predstavlja namjeru da se krene prema određenom rezultatu

- kako ćemo znati da smo dostigli željeni rezultat

Indikatore

Mjerljive pokazatelje koje koristimo za praćenje i izvještavanje o promjenama i kojim ocjenjujemo u kojoj mjeri je željeni rezultat dostignut

- kako ćemo mjeriti ostvareni rezultat

Šta

Projekat, aktivnost, protokol ili procedura koju možemo razviti i implementirati, a koje mogu biti kratkoročne i dugoročne

Ko

Općina/općinske službe koje su dogovorne za svaku aktivnost

Kad

Vremenski rok za završetak aktivnosti

Koliko

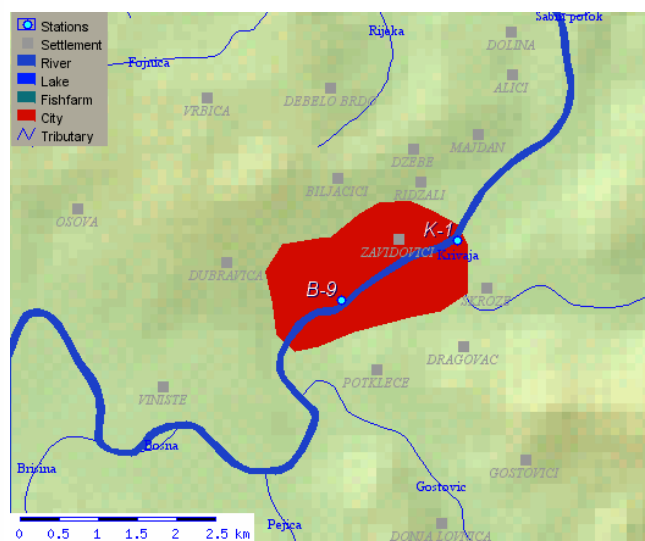
Okvirno: sredstva za implementaciju i potencijalni izvori

Ukratko o općini Zavidovići

Teritorija općine Zavidovići smještena je na 44,27°h sjeverne geografske širine i 18,10° istočne geografske dužine, ima površinu od 520 km², sa prosječnom nadmorskom visinom od 210 m. Po posljednjem službenom popisu stanovništva iz 1991. godine, općina Zavidovići imala je 57.164 stanovnika, raspoređenih u 55 naselja. Procjena je da danas na području općine Zavidovići živi 38.027 stanovnika. Općina se prostire duž obala rijeke Bosne, koja čini dio crnomorskog sliva, sa pritokama Krivajom i Gostovićem koje se ulivaju u istu južno i sjeverno od gradskog centra. Sjeverni dio općine karakterizira brdsko-ravničarski pejzaž prožet brojnim potocima, na istoku općinska granica je ograničena tokom rijeke Bosne i brežuljcima srednje visine, na jugu administrativna granica slijedi planinski lanac Dinarida, istočna granica prati brežuljke i planine i siječe dolinu rijeke Krivaje u njenom gornjem toku. Prosječna godišnja temperatura kreće se od +5°C do +10°C, sa velikim razlikama između ljetnog i zimskog perioda: minimalne temperature idu do -27°C a maksimalne do 39°C.

Položaj općine Zavidovići u BiH

Mapa općine Zavidovići sa naseljima i vodotocima

Osnovne aktivnosti privrede su vezane za: građevinarstvo i proizvodnju građevinsko-zanatskih materijala, prehrambenu industriju, proizvodnju namještaja, preradu drveta, mašinsku industriju, industriju tekstila i odjeće i trgovinu i ugostiteljstvo. U oblasti poljoprivrede aktivnosti stanovništva su vezane za oblasti ratarstva, voćarstva i vinogradarstva, povrtlarstva, mljekarstva, stočarstva, peradarstva, pčelarstva i uzgoja i skupljanja ljekovitog bilja².

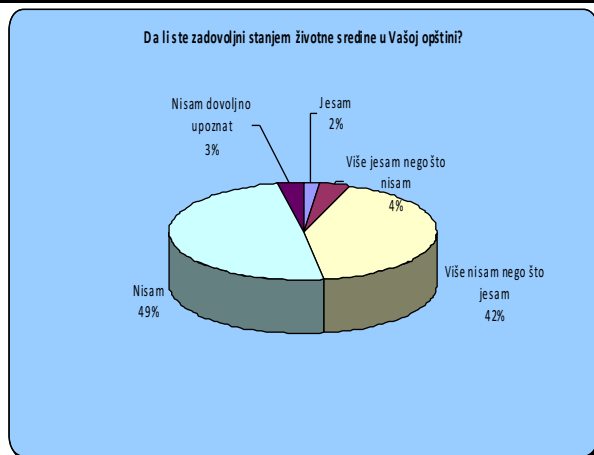
Stav građana o stanju i problemima okoliša općine Zavidovići

Tokom procesa izrade akcionog plana, u proljeće 2011. godine provedena je anketa među stanovništvom općine Zavidovići s ciljem da se dobije stav građana o stanju okoliša. Anketom je obuhvaćeno stanovništvo cijele općine, te se putem privrednih subjekata, javnih ustanova, osnovnih i srednjih škola, nevladinih organizacija i mjesnih zajednica uspješno okončalo i pravilno popunilo 250 upitnika. Anketa je obuhvatila 55% ženskih i 45% muških ispitanika.

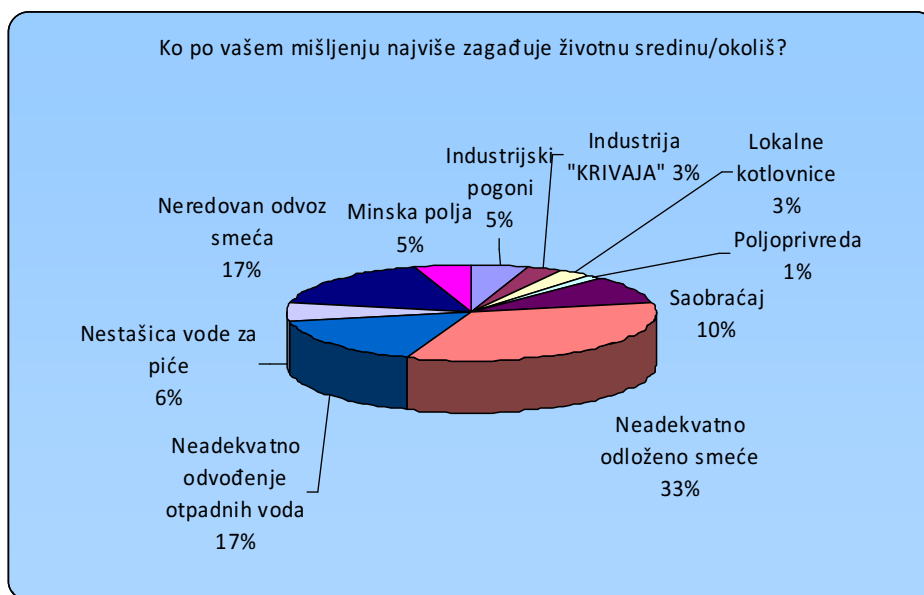
Odgovori na pitanje o tome da li su građani zadovoljni stanjem okoliša na području općine govore o izrazito velikom nezadovoljstvu građana jer 91% građana ili nije zadovoljno ili više nije nego što jeste zadovoljno stanjem okoliša.

Po mišljenju građana najveći negativan uticaj na zdravlje stanovništva postoji zbog zagađenja otpadom (56%), zbog zagađenih površinskih voda (21%) i zbog zagađenog zraka (10%).

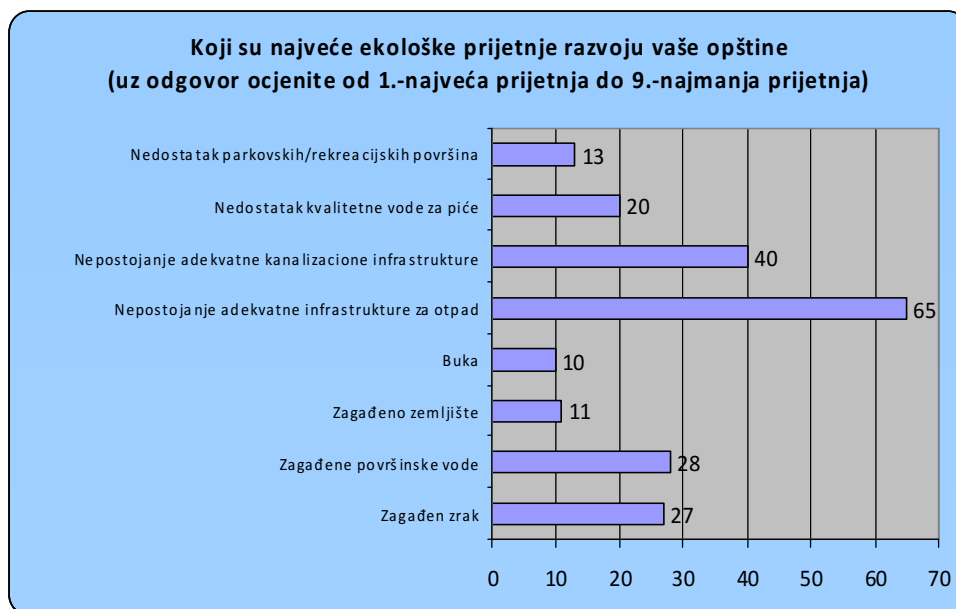
² Detaljan pregled svih privrednih i poljoprivrednih aktivnosti stanovništva sa kvantitativnim i kvalitativnim pokazateljima, se nalazi u Izvještaju o stanju okoliša općine Zavidovići

Građani smatraju da okoliš najviše zagađuje neadekvatno odložen otpad (33%), neadekvatno odvođenje otpadnih voda (17%) i neredovan odvoz otpada (17%).

Građani vjeruju da su najveće ekološke prijetnje razvoju općine Zavidovići, nepostojanje adekvatne infrastrukture za otpad (30%), nepostojanje adekvatne kanalizacione infrastrukture (18%) i zagađene površinske vode (13%).

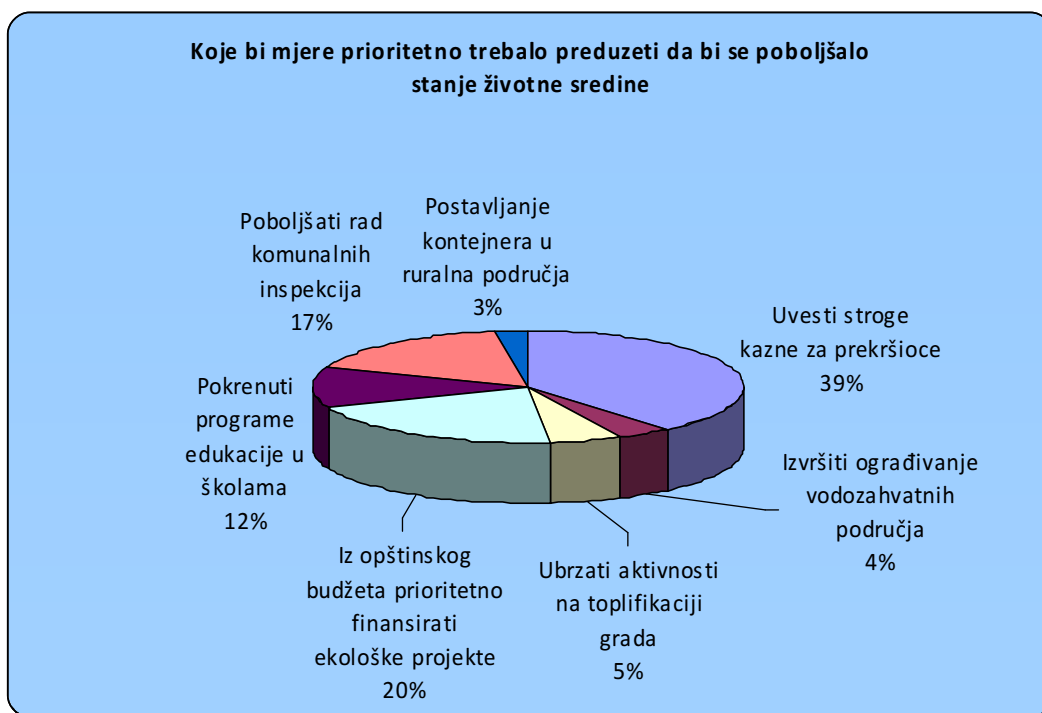

Građani

su

spremni dati doprinos poboljšanju stanja životne sredine na način da je 27% spremno bezuslovno, 31 % je spremno ako to i drugi učine i 34% je spremno ako se ne zahtijevaju novčana ulaganja.

Od anketiranih građana, 76% vjeruje da bi uvođenje strogih kazni za prekršioce, poboljšani rad komunalnih inspekcija i finansiranje projekata zaštite okoliša dovelo do poboljšanja stanja okoliša.

Stanje okoliša i identifikovani problemi

Sektor voda

Na području općine Zavidovići identifikovani su slivovi rijeka Bosna, Krivaja i Gostović. Raspoloživi podaci o kvalitetu vode rijeke Krivaje, zasnovani na mikrobiološkim podacima, ukazuju na prisustvo indikatora fekalne kontaminacije na toku između Olova i Zavidovića. Fekalno zagađenje potiče od komunalnih voda iz naselja duž rijeke Krivaje. Prisustvo aerobnih mezofilnih bakterija registrovano je na ušću Krivaje i Bosne, a najmanje na ušću Bioštica i Stupčanice. Na čitavom toku Krivaje je utvrđeno prisustvo *Escherichia coli* ali i drugih indikatora fekalnog zagađenja što ukazuje na kontinuirano fekalno zagađenje. U toku istraživanja mjereni su i istraženi određeni fizičko-hemijski parametri rijeke Krivaje. Dobijeni rezultati tih parametara ukazuju da je Krivaja gorska tekućica dobrih kvaliteta, bez posebnog opterećenja u kojoj se mogu razvijati mnoge akvatične zajednice. Insekti imaju veliki značaj za tekućice jer su članovi hranidbenog lanca u njima, od njih zavise mnogi vodeni organizmi a posebno riblje populacije koje čovjeka ponajviše i zanimaju.³

Tokom godina predstavnici Doma zdravlja Zavidovići obavljali su kampanje za monitoring kvaliteta vode glavnih rijeka koje prolaze kroz teritoriju općine Zavidovići, kako bi se upozorilo stanovništvo na rizike, osobito ljeti, kada je rasprostranjen običaj kupanja u njima. Bilo je moguće dobiti analitičke podatke samo za godine 2006 i 2007. Mikrobna opterećenja vode u rijekama Bosna, Krivaja i Gostović, su značajna. Podaci pokazuju neprikladnost površinskih voda u rijekama Bosna, Krivaja i Gostović za korištenje za piće, za prehrambenu industriju, za uzgoj ribe i stoke, zbog posebno visoke prisutnosti bakterija koliformi⁴.

Stanovništvo i privreda općine Zavidovići utiču na zagađenje rijeka Krivaja, Gostović i Bosna zbog sljedećih razloga:

- Procjedne vode gradske deponije Ekonomija su procijenjene na 15.000 m³/god. Procjedne vode imaju negativan uticaj na rijeku Bosnu sa zagađujućim materijama kao što su: biorazgradive organske materije, nutrijenti, teški metali i opasne supstance.
- Privatni i javni poslovni subjekti koji su spojeni na sistem javne kanalizacije općine Zavidovići, zagađuju sa 579.051 m³/god. otpadnih voda rijeku Bosnu. Otpadne vode sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijente.
- Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su: kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti.
- Neuređene i divlje deponije otpada omogućavaju stvaranje 27.900 m³/god. procjednih otpadnih voda koje sa biorazgradivim organskim materijama, nutrijentima, teškim metalima i opasnim supstancama vrše zagađenje rijeka. Najveće opterećenje se dešava na rijekama Krivaja i Gostović.
- Industrijske otpadne vode zagađuju rijeke: Krivaju, Gostović i Bosnu. Te otpadne vode su procijenjene na vrijednost od 95.400 m³/god. i one sadrže: kabasti materijal, biorazgradive organske materije, nutrijente, teške metale i opasne supstance.

³ Studija o kvalitetu vode u sjeveroistočnoj Bosni, doc. dr. Avdul Adrović

⁴ Koliformne bakterije su primarno nepatogene i normalno obitavaju u donjem intestinalnom traktu (debelom crijevu) čovjeka i toplokrvnih životinja, gdje su odgovorne za pravilnu probavu hrane. Koliformne bakterije se izlučuju fekalijama, te dospjevaju u otpadne vode, a preko njih u prirodne vode recipijente otpadnih voda. Ukoliko su u fekalijama prisutne i patogene bakterije, one će također dospjeti zajedno s koliformnim bakterijama u otpadne i prirodne vode. Dakle, ukoliko su prirodne vode (potoci, rijeke) opterećeni fekalijama, patogene bakterije, virusi i paraziti također mogu biti prisutni, predstavljajući opasnost za zdravlje ljudima koji dolaze u kontakt s vodom. Od patogenih bakterija tako mogu biti prisutni uzročnici: kolere (*Vibrio cholerae*), tifusa (*Salmonella typhi*), salmoneloze (*Salmonella*), dizenterije (*Shigella*), gastroenteritisa (*Campylobacter jejuni*).

Voda na izvorištu Suha namijenjena vodosnabdijevanju grada Zavidovići nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i, često, mekoće. Prekomjerna vrijednost oksidacije analizirane vode pokazuju značajno onečišćenje organskim supstancama. Ova karakteristika se može pripisati, barem djelomično, slaboj zaštiti ovog područja, koje je predmet intenzivne sječe šume upravo u području na kojem se infiltriraju vode koje snabdijevaju izvor Suha. Ovo je također potvrđeno istraživanjima, provedenim u godinama 2000., 2001. i 2004., s ciljem otkrivanja prisutnosti mineralnih ulja u kaptiranoj vodi, gdje je ustanovljeno da supstance dolaze od čišćenje strojeva i opreme koji se koriste pri sječi šuma. Međutim, takve koncentracije se snižavaju u mjestu hlorisanja. Tretiranje sirove vode iz izvora Suha događa se na stanici u Kamenici. Stanica je u potpunosti okružena ogradom i ulaznom kapijom i adekvatno je zatvorena i dostupna samo ovlaštenim osobama.

Ne postoje podaci o gubicima vode u vodoopskrbnoj mreži, i jedina procjena koja se može izvući je iz usporedbe procijenjenog godišnjeg kaptiranog volumena (na temelju prosjeka protoka od 100 l/s) obračunatog od strane komunalnog preduzeća, i količina isporučenih krajnjim korisnicima. Usporedba ovih vrijednosti pokazuje da se gubici mogu procijeniti na najmanje oko 70% kaptiranog volumena. Razlog ovome je stanje zastarjelog sistema distribucije, osobito interne sekundarne mreže koja opskrbljuje preduzeće Krivaja.

Parametar koji najviše negativno karakterizira kvalitetu distribuirane vode iz vodovoda u Zavidovićima je oksidacija. Može se primijetiti da u mnogim slučajevima vrijednost registrirana kod korisnika je veća nego ona na izvoru. Ovaj fenomen se može pripisati nekom organskom onečišćenju koje se javlja duž distribucijske mreže. Razlozi mogu biti zastarjelo stanje mreže, primarne ili sekundarne, što je rezultiralo lošom zaštitom infrastrukture od izvora vanjskog onečišćenja, kao što su ispusti ili drugo, i / ili širenje bakterijskih kolonija u mreži. Oksidacija je najkritičniji parametar, jer nije u skladu s normativnom granicom u gotovo 70% slučajeva i ima prosjek od 11,9 mg/l, daleko iznad prihvatljivog maksimuma od 8 mg/l.

Općinska studija iz 2007. godine je pokazala da na općinskom području, pored općinskog vodovoda, postoje 374 sistema snabdjevanja vodom koji opslužuju 1-500 korisnika i 5 lokalnih vodovoda koji imaju bazen korisnika od 500-1.500 stanovnika.

Pored toga, ukazuje se na ozbiljnu oskudicu vode u selima Hajderovići i Mahoje i dijelom u Stavcima, Fojnici, Marušićima i drugim malim lokalitetima.

Karakteristike distribuirane vode u tim sistemima su redovito praćene (otprilike 2 puta godišnje) od strane sanitarnih inspektora, Doma zdravlja sa poliklinikom Zavidovići, koji uzimaju uzorke i koji su potom analizirani od strane nadležnog kantonalnog instituta. Ispitani sistemi su Svinjašnica, Brezik, Kovači, Bajvati, Mahoje, Lovnica, Rujnica, Hajderovići, Šljivići, Vozuća, Ribnica i Maoča. Sa hemijskog gledišta, jedino na uzorku uzetom u osnovnoj školi na Mahoju je otkrivena neprikladnost vode za piće zbog vrijednosti oksidacije (16 mg/L) što prelazi zakonske limite. Sa mikrobiološkog gledišta samo vodovodi Kovača i Bajvata su osigurali prikladnost za ljudsku upotrebu. U 66% slučajeva (8 uzoraka od 12) je identificirana vrijednost preko zakonskog ograničenja za ukupan broj koliformnih bakterija. U 42% slučajeva (5 uzoraka od 12) je otkriveno prisustvo fekalne kontaminacije, što potvrđuje, ponekad vrlo veliki, sadržaj *Escherichia coli*.

Rezime problema u oblasti voda na području općine Zavidovići

- Problem koji je vezan za procjedne vode gradske deponije Ekonomija je nepostojanje tehničko-tehnoških mjera na deponiji, kojim bi se onemogućilo difuzno zagađenje kroz procjeđivanje otpadnih voda sa deponije.
- Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije općine Zavidovići.
- Problem ruralnih područja općine Zavidovići je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije)
- Postojanje divljih deponija i svih drugih oblika neadekvatnog odlaganja otpada stvara problem zagađenja putem procjednih voda.
- Zagađenja voda od strane privrede i poljoprivrede postoji zbog nepostojanja sistema za tretman industrijskih ili poljoprivrednih otpadnih voda
- Neadekvatan kvalitet vode zbog zastarjele infrastrukture u sistemu vodosnabdijevanja

Sektor tla i otpada

Namjene zemljišta na području općine Zavidovići sa površinama su kako slijedi: cca 13.000 ha poljoprivrednih površina, cca 35.000 ha šuma, dok oko 4.100 ha obuhvata građevinsko zemljište za stanovanje i privredu, saobraćaj-putevi, vodeni tokovi i ostalo.

Kao najveći uzročnici zagađenja tla su neadekvatno odloženi otpad, otpadne vode septičkih jama, preliva i direktnih izlivanja u tlo, postojanje minskih polja, privredne djelatnosti i neadekvatno i nekontrolisano korištenje hemijskih sredstava u poljoprivredi.

Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika, te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla. Zagađenje i pritisak na tlo postoje i zbog postojanja ruralnih otpadnih voda tj. zagađenja tla otpadnim vodama domaćinstava koja nisu priključena na sistem javne kanalizacije i to u ukupnoj količini otpadnih voda od 1.196.023 m³/god.

Na općini Zavidovići se nalaze 32 lokacije koje se vode kao zagađene površine (minska polja), nepoznate ukupne površine. Najveći broj lokacija se nalazi u mjesnoj zajednici Vozuća koja važi za mjesto gdje je najviše mina postavljeno tokom rata u BiH.

U oblastima ratarstvo, voćarstvo, povrtlarstvo prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka godišnje se iskoristi 24 tone proizvoda. Na istim površinama se upotrijebi 1.872 tona različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka.

Rezime problema u oblasti tla i otpada na području općine Zavidovići

- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja 14.000 tona otpada godišnje i njegovog neadekvatnog odlaganja na gradskoj deponiji Ekonomija (koja uopšte ne zadovoljava uslove kojim se onemogućuje zagađenje zemljišta i podzemnih voda)
- Problem zagađenja zemljišta zbog postojanja divljih odlagališta otpada, zatrpavanja, paljenja ili direktnog bacanja na/u zemljište ili direktnog bacanja u rijeke i potoke gdje divlja odlagališta ili direktno bacanje prirodu zagađuje sa oko 14.000 tona otpada godišnje
- Problem postojanja 32 identifikovana lokaliteta minskih polja i sumnjivih područja za koja nije sigurno da li su bezbjedna
- Osnovni problem u oblasti poljoprivrede je da se zbog neprimjenjivanja standarda zaštite okoliša na farmama i gazdinstvima i nepostojanja sistema za monitoring korištenja količina i vrsta pesticida, gnojiva i stajnjaka zagađuje tlo

Sektor atmosfere i energije

Podaci o kvalitetu vazduha na području općine Zavidovići nisu dostupni ali na osnovu stavova građana i članova općinskog tima za izradu LEAP-a, najznačajniji pritisak na atmosferu, na području općine Zavidovići, postoji zbog grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora, a potom zbog emisija od privrednih subjekata, zbog emisija iz saobraćaja, emisija sa deponija otpada i emisija iz poljoprivrednih djelatnosti.

- Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog zagrijavanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Sistem daljinskog zagrijavanja opskrbljuje toplinskom energijom 376 korisnika odnosno 24.854,9 m². Procjenjuje se da se ostala domaćinstva na području općine, 13.528 stambenih jedinica-kuća prosječne površine 100m² stambenog prostora, sva griju kombinacijom drva i uglja. Na bazi ovih podataka na godišnjem nivou, procjenjuje se da se za potrebe

grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem uglja, drveta i ostalih energenata, kao i potrošnje električne energije oslobađa se niz štetnih supstanci i pri tome se u atmosferu emituje: 975 tona sumpor dioksida, 185 tona azotnih oksida, 532 tona nemetanskih isparljivih organskih spojeva, 4.579 tona ugljen monoksida, 1.326 tona sitnih čvrstih čestica (prvenstveno čađi), i 0,39 tona teških metala. Osim toga, ove funkcije naselja imaju i najveću ulogu u emisiji stakleničkih gasova koji dovode do pojave efekta staklenika i klimatskih promjena. Za općinu Zavidovići ove emisije godišnje iznose: 131.581 tona ugljen dioksida (CO₂) i 19.565 tona metana (CH₄).

- Deponijski gas se stvara u tijelu deponije komunalnog otpada tokom vremena, pri čemu količina gasa zavisi od sastava i starosti otpada. Pored deponijskog gasa u grijnom periodu zbog prisustva žara i vrelog pepela prisutni su požari na gradskoj deponiji Ekonomija. Na gradskoj deponiji Ekonomija se na godišnjem nivou prosječno odloži oko 14.000 tona otpada što predstavlja osnov za emisiju oko 84.000 m³ deponijskog gasa.

- Vozila sa područja općine Zavidovići godišnje pređu 71.243.725 km i pri tome potroše 8.191.988 litara goriva. Potrošnja i sagorijevanje te količine motornih goriva izaziva emisije štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice), te se na taj način stvara pritisak na atmosferu.

- Direktna upotreba raznih hemikalija (pesticida, herbicida, insekticida) u poljoprivredi na godišnjem nivou, na području općine Zavidovići, je procijenjena na 24 tone. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tone različitih gnojiva i stvori 39.660 tona stajnjaka. Zagađujuće materije koje se emituju iz poljoprivrede u okoliš su amonijak (NH₃), metan (CH₄) i azot-suboksid (N₂O).

Rezime problema u oblasti atmosfere na području općine Zavidovići

- Osnovni problem zagađenja atmosfere je postojanje zastarjelih i energetske neefikasnih i neprihvatljivih objekata i sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora kao i korištenje električne energije na energetske neefikasan način. Ova konstatacija vrijedi kako za sektor stanovanja tako i za privredu i javnu administraciju.
- Problem gradske deponije Ekonomija je postojanje zagađenja od deponijskog gasa zbog nepostojanja tehničko-tehnoloških i organizacionih mjera kojim bi se onemogućila emisija deponijskog gasa.
- Osnovni problem vezan za sektor saobraćaja je da su vozila starosti u prosjeku 15 godina i više, adekvatno se ne održavaju, i prema sadašnjim standardima nisu ekološki prihvatljiva.
- U oblasti poljoprivrede najveći problem su: prekomjerna i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava, nepostojanje standarda dobrih poljoprivrednih praksi koje onemogućavaju emisije štetnih supstanci i sl.

Oblast biljnog i životinjskog svijeta

Najznačajniju površinu općine Zavidovići zauzima brdski pojas, čija su staništa na dinamičnom, često naglašenom reljefu, sve do 900 m n.v. Dinamičnosti doprinose heterogene geološke prilike (krečnjaci, silikati, ultrabazične stijene), širok spektar tipova zemljišta i različite varijante umjereno kontinentalne klime.

Na ovom prostoru se posebno ističe diverzitet lišćarsko-listopadnih šuma i livada. Kako su pejzaži brdskog pojasa ispresijecani brojnim vodotocima, ovdje su razvijeni i ekosistemi vodoljubivih šumskih zajednica johe, vrba, oraha i šiblji rakite. Značajne površine u zoni planinskih pejzaža na ultrabazičnim stijenama zauzimaju ekosistemi toploljubivih šuma crnog bora i crnjuše, te ekosistemi kamenjara i siparišta, što čini poseban pejzaž reliktnih borovih šuma.

Prirodna slika pejzaža je značajno izmijenjena intenzivnim krčenjem šuma, širenjem obradivih površina, podizanjem naselja i izgradnjom bogate komunikacione mreže. Mali broj ekosistema (posebno hrastovo-grabovih šuma) ima očuvanu primarnu strukturu. Osim njihovih pejzažnih vrijednosti, ovi ekosistemi predstavljaju vrijednost kao staništa bogatog svijeta divljine: lovne divljači (zečevi, srne, jeleni), ptica gnjezdarica, gmizavaca (gušteri i zmije kao što su smuk, riđovka, poskok, sljepić itd.). Šumski ekosistemi i danas predstavljaju izvore drvne mase. Posebnu vrijednost imaju bukva i hrast kitnjak, koji su osnova za dalji razvoj tradicionalne drvoprerađivačke djelatnosti. Šumski ekosistemi su najčešća staništa raznolikog svijeta gljiva.

U ekoklimatskom i geomorfološkom pogledu naročito dinamičan dio općine Zavidovići čini prostor na potezu Ribnica-Maoča i šire područje Tajana. Na ovom području geomorfološke strukture prelaze visinu od 900 (1.000) m pa se, u većoj ili manjoj mjeri, uticaj tople kontinentalne klime sa sjevera i još toplije mediteranske klime gubi. Ovdje počinje jedan drugi svijet, kojem osnovna fizionomska i biološko-ekološka svojstva daju mješovite lišćarsko-listopadne i četinarske šume.

Planina Tajan i istoimeni spomenik prirode okruženi su gradovima: Zenica, Zavidovići, Kakanj, Žepče i Vareš. Njena nadmorska visina iznosi 1.297 m i izuzetno je bogata prirodnim vrijednostima počev od kanjona, speleoloških objekata, jezera, prirodnih kamenih mostova sa pećinama, florom i faunom i paleontološkim nalazima.

U području Spomenika prirode Tajan raste nekoliko endemskih biljaka dinarskog sistema. Najznačajnija endemska biljka koja raste samo u području planine Tajan je „Gregersenova mlječika (*Euphorbia gregersenii* fam. Euphorbiaceae.)“. Vrsta je zaštićena i nalazi se na međunarodnoj crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta (1997 IUCN Red list of threatened plants).

Područje Spomenika prirode Tajan obiluje divljim životinjama jer je cijelo područje nenastanjeno i prekriveno šumama. U tom području žive: mrki medvjed, vukovi, lisice, srne, zečevi, divlje mačke, divlje svinje, kune, divlji golubovi, tetrijebi i dr. Napominjemo i pećinske vrste insekata, pauka i gmizavaca koje nastanjuju mnogobrojne podzemne šupljine.

Posebno ističemo pećine kao idealno zimsko stanište za šišmiše koji su jako ugroženi u Evropi (najugroženiji sisar) i mrke medvjede. Potoci obiluju potočnim pastrmkama i rakovima.

Ono što prijete biološkoj raznolikosti Spomeniku prirode Tajan jesu požari, jer barem jednom godišnje dolazi do zapaljenja. Zadnji zabilježeni požar se desio u septembru 2011. godine gdje je izgorjelo tridesetak hektara visoke borove šume.

Vizija općine Zavidovići

„Općina Zavidovići je razvijena zajednica koja živi u čistom i zdravom okolišu i svoj razvoj bazira na održivom korištenju prirodnih bogatstava”

Lokalni ekološki akcioni plan općine Zavidovići

Sektor voda

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti emisiju štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina, Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve :

1. Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.
2. Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja općine
3. Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%
4. Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta
5. Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem broja novopriključenih objekata na sistem javne kanalizacije,
- praćenjem stepena finalizacije glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda
- praćenjem broja direktnih ispusta u vodne resurse
- praćenjem broja održanih sastanaka, posjeta, konsultacija nadležnih općinskih službi
- praćenjem broja zaštićenih vodozahvatnih područja
- praćenjem stepena finalizacije elaborata zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Izgrađeno 17 kilometara primarne kanalizacione mreže u ruralnom dijelu općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2017	2.250.000 KM (općinski budžet 33%, kantonalno ministarstvo vodoprivrede 67%)
	1.2 Izgrađeno 11 kilometara primarne kanalizacione mreže u urbanom dijelu općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2017	1.700.000 KM (općinski budžet 33%, kantonalno ministarstvo vodoprivrede 67%)
	2.1 Izrađen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu EPP, Služba za upravu GIPPU	2012-2014	200.000 KM (općinski budžet 25%, FZZO FBiH 75%)

3.1 Donesena općinska odluka o zabrani direktnog ispusta otpadnih voda iz domaćinstava i poljoprivrednih objekata u rijeke, rječice i potoke (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu EPP- Građevinski inspektor,	2012-2014	1.000 KM (općinski budžet 100%)
4.1 Izrađen i usvojen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	1.000 KM (općinski budžet 100%)
4.2 Mapiranje i kartiranje vodozaštitnih područja i lokalnih izvora (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	10.000 KM (općinski budžet 100%)
5.1 Izrađen i usvojen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna (veza operativni cilj 5)	Služba za upravu CZ, Općinski štab civilne zaštite	2012-2016	1.000 KM (općinski budžet 100%)

Sektor tla i otpada

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno područje općine Zavidovići, u potpunosti ukloniti registrovana minsko-eksplozivna sredstva i primijeniti principe integralne poljoprivredne proizvodnje. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve :

1. Realizovan plan upravljanja otpadom za period 2012.-2016. godina
2. Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom
3. Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada
4. Smanjene površine pod divljim deponijama za 50% divljih deponija na općini Zavidovići
5. Zatvorena i sanirana gradska deponija "Ekonomija"
6. Deminirano 10% zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima
7. 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne proizvodnje

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem stepena realizacije plana upravljanja otpadom
- praćenjem stepena finalizacije kriterija i cijena za prikupljanje i zbrinjavanje otpada
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o odvozu smeća
- praćenjem smanjenja broja divljih deponija
- praćenjem stepena sanacije lokalne deponije Ekonomija
- praćenjem smanjenja m² zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima
- praćenjem broja poljoprivrednih proizvođača prisutnih na sastancima, konsultacijama i prezentacijama u vezi sa integralnom poljoprivrednom proizvodnjom

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Implementiran Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godine i uspostavljen samodrživ sistem upravljanja otpadom na području općine (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu PVKP	2012-2014	80.000 KM (općinski budžet)
	1.2 Optimiziranje troškova odlaganja otpada na regionalnu deponiju Mošćanica (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu PVKP	2012-2015	500.000 KM (Općina Zavidovići 30%, FZZO FBiH 70%)
	2.1 Odobren cjenovnik za prikupljanje i zbrinjavanje otpada, jasno definisanim otpadom (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu PVKP, Kabinet načelnika, OV	2012	1.000 KM (općinski budžet)
	3.1 Prikupljanje otpada prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP, Služba za upravu GIPPU	2012-2016	470.000 KM (općinski budžet, SIDA)
	4.1 Sanirano 50 % lokacija pod divljim deponijama (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	83.200 KM (općinski budžet 67%, Fond za zaštitu okoliša 33%)
	4.2. Edukacija lokalnog stanovništva (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	38.800 KM (općinski budžet 67%, Fond za zaštitu okoliša 33%)
	5.1 Unapređen sistem konačnog odlaganja otpada (veza operativni cilj 5)	Služba za upravu PVKP	2012-2016	150.000 KM (općinski budžet 34%, FZZO FBiH 33%, FZZO ZDK 33%)
	6.1 Uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava sa 10 % površine pod minskim poljima (veza operativni cilj 6)	Služba za upravu CZ	2012-2017	3.000.000 KM (BH MAC)

7.1	200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići uključeno u program edukacije o primjeni principima integralne poljoprivredne proizvodnje (veza operativni cilj 7)	Služba za upravu PVKP	2012-2013	10.000 KM (općinski budžet 20%, FM poljoprivrede..)
-----	--	-----------------------	-----------	---

Sektor atmosfere i energije

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi smanjiti zagađenje vazduha prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići sljedeće operativne ciljeve :

1. Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom Općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.
2. Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići.
3. 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije
4. Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog zagrijavanja za grad Zavidovići
5. Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i spajanje na daljinski sistem zagrijavanja

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem troškova energije izdvojenih iz budžeta Općine Zavidovići
- praćenjem količine energije stvorene iz obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije
- praćenjem broja građana prisutnih na sastancima, konsultacijama i preznatacijama u vezi sa energetsom efikasnošću i obnovljivim izvorima energije
- praćenjem nivoa vlasništva Općine Zavidovići nad izvorom toplinske energije za sistem daljinskog zagrijavanja
- praćenjem broja novosklopljenih ugovora o spajanju na sistem daljinskog zagrijavanja

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Postavljena toplotna izolacija i stolarija na zgradu Općine Zavidovići i škole uz postavljanje kalorimetara na bazi čega se obračunava potrošnja energije za grijanje (veza operativni cilj 1)	Služba za upravu GIPPU, Služba za upravu DDOU	2012-2015	300.000 KM (općinski budžet 67%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 33%)
	1.2 Ugradnja mjerača toplinske energije i automatske regulacije sistema grijanja u sve javne objekte koji su priključeni na sistem daljinskog grijanja (veza operativni cilj 1)	JKP "Radnik"	2012-2017	50.000 KM/godišnje (općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša FBiH, JKP Radnik)

2.1 Instalirani solarni sistem za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koja su pod ingerencijom Općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu DDOU	2012-2014	250.000 KM (grant od međunarodnih organizacija 50%, općinski budžet 50%)
2.2. Izgradnja energetske efikasne javne rasvjete u gradskom području (veza operativni cilj 2)	Služba za upravu EPP	2012-2017	200.000 KM (50% grant, 50% općinski budžet)
3.1. Izrada edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu DDOU, Služba za upravu EPP	2012	5.000 KM (općinski budžet 100%)
3.2 Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu DDOU, Služba za upravu EPP	2012-2013	10.000 KM (grant od međunarodnih organizacija 80%, općinski budžet 20%)
4.1. Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu EPP	2012-2013	20.000,00 KM budžet Općine Zavidovići
4.2. Izmjena glavnog projekta toplifikacije općine prema rezultatima studije (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu EPP	2012-2013	20.000,00 KM Budžet Općine Zavidovići
4.3. Fazna realizacija projekta toplifikacije grada (veza operativni cilj 4)	Općinski načelnik i JKP "Radnik"	2013-2017	cca. 6.000.000,00 KM, budžet Općine Zavidovići, Kanton, Federacija, Fond za zaštitu okoliša FBiH
5.1. Spajanje 50 subjekata (kolektivnih i individualnih stambenih, privrednih i javnih) na sistem daljinskog zagrijavanja Zavidovići (veza operativni cilj 5)	JKP "Radnik"	2012-2014	300.000 KM (općinski budžet 50%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 30%, vlasnici objekata 20%)

Sektor biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine

Dugoročno gledano, Općina Zavidovići želi zaštićenu, pravilno valoriziranu i u funkciji održivog razvoja i turizma stavljenju biološku raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići. Za ostvarenje ovog plana u narednom periodu od 6 godina Općina Zavidovići namjerava dostići slijedeće operativne ciljeve:

1. Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa
2. Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan
3. Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja
4. Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite

Praćenje ispunjenja navedenih ciljeva će biti osigurano:

- praćenjem stepena finalizacije akcionog plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan
- praćenjem broja projekata iz akcionog plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan
- praćenjem broja općinskih projekata o zaštiti slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja
- praćenjem broja identificiranih kulturno-historijskih objekata, proizašlih iz registra

Kako bi ovi ciljevi bili dostignuti planirane su slijedeće mjere:

Tip mjere	Šta?	Ko?	Kad?	Koliko?/izvor sredstava
Realizovati/demonstrirati	1.1 Izrađena studija obima degradacije biljnog i životinjskog svijeta i identifikovane mjere revitalizacije biološke raznolikosti (veza operativni cilj 1)	Općinska služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove	2012-2013	6.000 KM (općinski budžet 100%)
	1.2. Provođenje mjera revitalizacije i mjera redovnog održavanja biološke raznolikosti (veza operativni cilj 1)	Općinska služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove	2013-2017	50.000,00 KM (grant 50% i općinski budžet 50%)
	2.1. Formiranje Akcione grupe za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	Općinski načelnik OV Zavidovići ŠPD Zavidovići	2012-2013	2.000,00 KM (budžet općine Zavidovići)
	2.2. Izrada Akcionog plana razvoja održivog turizma u području Spomenika prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	TZ ZDK Općinski načelnik	2012	5.000,00 KM (projekt TAJAN)
	2.3. Lobirati izradu Plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan (veza operativni cilj 2)	ŠPD Zavidovići	2012	1.000,00 KM
	3.1. Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVKP	2012-2013	5.000,00
	3.2. Izgradnja kolektora duž obala rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu PVPK	2013-2017	1.000.000,00 KM
	3.3. Čišćenje korita i obala rijeka Gostović i Krivaja (veza operativni cilj 3)	Služba za upravu EPP	2015-2017	100.000,00 KM

4.1 Izrađena inventura i identifikacija svih kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići (veza operativni cilj 4)	Općinska služba za	2013-2014	5.000 KM (općinski budžet 100%)
4.2. Utvrđivanje stanja svakog pojedinačnog spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu DDOU Odsjek za urbanizam	2014-2015	25.000,00
4.3. Utvrđivanje i provođenje mjera sanacije i mjera redovnog održavanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa (veza operativni cilj 4)	Služba za upravu DDOU	2015-2017	150.000,00

Monitoring i evaluacija lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP-a)

Monitoring i evaluacija podrazumijevaju interresorno i multidisciplinarno procjenjivanje sprovedenih aktivnosti definisanih LEAP dokumentom kako bi se ostvarili sljedeći ciljevi:

- efikasno provođenje LEAP-a,
- izrada preporuka za nadležne službe/organizacije/javna preduzeća, te
- izmjene i dopune LEAP-a ukoliko se utvrdi da za tim postoji potreba.

Za potrebe praćenja i provedbu aktivnosti i projekata definisanih u LEAP-u, ustanoviće se LEAP Evaluacioni Tim (LET) koji će se sastojati od tri osobe iz različitih općinskih službi. Članove LEAP Evaluacionog Tima imenuje načelnik na planski period određen LEAP-om (2012.-2017.) u roku od 15 dana od dana usvajanja LEAPa od strane Općinskog vijeća Zavidovići.

Osnovni zadatak LEAP Evaluacionog Tima je da na polugodišnjem i godišnjem nivou (juni i decembar) prati provedbu LEAP-a u svim oblastima djelovanja i na svim nivoima. Pored praćenja, LEAP Evaluacioni Tim analizira prikupljene informacije u svrhu pripreme godišnjeg izvještaja o sprovođenju LEAP-a i donošenja preporuka za nadležne službe/organizacije/javna preduzeća, te po potrebi inicira izmjene i dopune LEAP-a ako se utvrdi da postoji takva potreba. Godišnji izvještaj o sprovođenju LEAP-a i Akcioni plan za narednu godinu sa finansijskom projekcijom se podnosi na odobranje Općinskom načelniku.

LEAP Evaluacioni Tim je obavezan da razmotri bilo čiji obrazloženi prijedlog za izmjene i dopune LEAP-a koji može uputiti bilo koja od službi/organizacija/javnih preduzeća/zainteresovanih građana koji su uključeni u provođenje LEAP aktivnosti.

Za svaki pojedinačni projekat iz LEAP-a koji se bude implementirao, imenovaće se odgovorna osoba (koordinator/ica) koja će podnositi izvještaj LEAP Evaluacionom Timu u skladu sa projektnom dinamikom, a najmanje dva puta u toku trajanja projekta.

Članovi LEAP Evaluacionog Tima ne mogu biti voditelji pojedinačnih projekata.

Ocjena uspješnosti realizacije LEAPa se vrši u skladu sa realizacijom postavljenih operativnih ciljeva datim u tabeli u nastavku:

OBLAST	OPERATIVNI CILJ	REALIZACIJA (%)	
		2014	2017
VODA	1. Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.	40%	100%
	2. Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja općine	100%	-
	3. Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%	60%	100%
	4. Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta	40%	100%
	5. Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	80%	100%
TLO I OTPAD	1. Realizovan plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godina	85%	100%
	2. Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom	100%	-
	3. Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada	50%	100%
	4. Smanjene površine pod divljim deponijama za 50% divljih deponija na općini Zavidovići	50%	100%
	5. Zatvorena i sanirana gradska deponija "Ekonomija"	50%	100%
	6. Deminirano 10% zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima	50%	100%
	7. 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne proizvodnje	100%	-
ATMOSFERA I ENERGIJA	1. Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom Općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti	50%	100%
	2. Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići.	60%	100%
	3. 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije	100%	-
	4. Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	40%	100%
	5. Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i	40%	100%

SLUŽBENI GLASNIK OPĆINE ZAVIDOVIĆI broj 3/2012

	spajanje na daljinski sistem		
BIORAZNOLIKOST I KULTURNO- ISTORIJSKO NASLIJEĐE	1. Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskogog naslijeđa	20%	100%
	2. Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan	100%	-
	3. Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	10%	100%
	4. Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite	25%	100%

Koncepti projektnih prijedloga

Osnovni koncepti projektnih prijedloga su:

<p>Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 1: Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.</p>	<p>Mjera 1.1: Izgrađeno 17.000 metara kanalizacione mreže u ruralnom dijelu općine (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.1.1. Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m³/god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa ruralnih područja općine Zavidovići. Otpadne vode sa farmi i poljoprivredni dobara, su takodje obuhvaćene unutar otpadnih voda iz naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije.</p> <p>Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađenja iz septičkih jama, preliva i direktnih izliva u vodotoke je izrada kanalizacione mreže.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Izgradnja 17000 metara kanalizacione mreže u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak:</p> <p>⇒ 2013- 10 %</p> <p>⇒ 2015- 50%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja naselja Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak u dužini od 17.000 metara</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Brow subjekata iz naselja Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak spojeno na novoizgrađenu kanalizacionu mrežu i otpadne vode ispušta u istu.</p>	
<p>Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom:</p>	<p>Period implementacije: Jan 2012- decembar 2017</p>	

<p>- Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za izgradnju kanalizacione mreže u dužini od 17.000 metara u naselju Dolina, Alići, Vozuća, Krivaja-Smajlbašići, Mećevići, Kovači, Brezik, Poljice, Čardak.</p> <p>- Izbor izvođača radova za izgradnju kanalizacione mreže</p> <p>- Izgradnja kanalizacione mreže u dužini od 17.000 metara</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 2.250.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 2.250.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Glavni projekat,</p> <p>Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 33%, Kantonalno ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo 67%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Građevinska preduzeća</p> <p>⇒ JKP "Radnik"</p> <p>⇒ Mjesne zajednice</p>	<p><i>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</i></p> <p><i>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</i></p>

<p>Strateški cilj 1 VODA:</p> <p>Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 1: Povećana pokrivenost područja općine Zavidovići kanalizacionom mrežom za prikupljanje otpadnih voda za 15%.</p>	<p>Mjera 1.2: Izgrađeno 11.000 metara kanalizacione mreže u urbanom dijelu općine (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.2.1. Izgradnja kanalizacione mreže u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most</p>		

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m³/god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m³/god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa dijela urbanih područja općine Zavidovići.

Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađenja iz septičkih jama, preliva i direktnih izliva u vodotoke je izrada kanalizacione mreže.

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Izgradnja 11000 metara kanalizacione mreže u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most:</p> <p>⇒ 2015- 30%</p> <p>⇒ 2017-50 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja naselja Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izgrađena kanalizaciona mreža u naselju Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most u dužini od 11.000 metara</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Broj subjekata iz naselja Dubravica, Podubravlje, Potklečje, Gvozdeni Most spojeno na novoizgrađenu kanalizacionu mrežu i otpadne vode ispušta u istu.</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p><i>Upravljanje projektom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbor izvođača radova za izgradnju kanalizacione mreže - Izgradnja kanalizacione mreže u dužini od 11.000 metara 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012-decembar 2017</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 1.700.000 KM</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 1.700.000 KM</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p><u>Spreman za implementaciju</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 33%, Kantonalno ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo 67%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Građevinska preduzeća</p> <p>⇒ JKP "Radnik"</p> <p>⇒ Mjesne zajednice</p>	<p>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</p> <p>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

<p>Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%</p>	<p>Operativni cilj 2: Usvojen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>	<p>Mjera 2.1: Izrađen glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja (veza OC2)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 2.1.1 Izrada glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Privatni, javni poslovni subjekti koji su spojeni na sistem javne kanalizacije općine Zavidovići sa 579.051 m³/god otpadnih voda koje sadrže kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijente zagađuje rijeku Bosnu. Problem koji doprinosi neadekvatnom kvalitetu voda rijeke Bosne je nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda iz sistema javne kanalizacije.</p> <p>Prvi korak u poboljšanju stanja vodnih resursa koji su zagađeni netretiranim komunalnim, otpadnim vodama je izrada projektne dokumentacije za isti odnosno izrada glavnog projekta izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2014- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Izrađen izvodiv strateški program prikupljanja i prečišćavanja komunalnih otpadnih voda na području općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori: Glavni projekat izmjene AC cijevi glavnog vodovoda i njegovo stavljanje u funkciju sekundarnog tretmana otpadnih voda urbanog i dijela vanurbanog područja usvojen na općinskom vijeću</p>	
<p>Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: - Formalna uspostava radne grupe za izradu glavnog projekta - Održavanje konsultativnih i radnih sastanaka radne grupe za izradu glavnog projekta prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda - Angažovanje eksternih eksperata za pripremu glavnog projekta prikupljanja i prečišćavanja otpadnih voda - Upućivanje glavnog projekta na Općinsko vijeće</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- april 2014</p>	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 200.000 Indirektni: Ukupno: 200.000
Status spremnosti projekta: <u>Pozitivna studija</u> <u>predizvodljivosti</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: Fond za zaštitu okoliša FBiH 75%, općinski budžet 25%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "Radnik" d.o.o	<i>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</i> <i>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</i>

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 3: Smanjen broj direktnih ispusta u vodne resurse za 30%	Mjera 3.1: Donesena općinska odluka o zabrani direktnog ispusta otpadnih voda iz domaćinstava i poljoprivrednih objekata u rijeke, riječice i potoke (veza OC3)
Naziv programa/projekta: 3.1.1. Poboljšanje kvaliteta vode smanjenjem broja direktnih ispusta u vodne resurse		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Otpadne vode iz svih naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije i koja otpadne vode ispuštaju u septičke jame, prelive, kanale koji vode do najbližih vodnih tijela, su procijenjene na količinu od 1.196.023 m ³ /god. U tim otpadnim vodama se nalaze zagađujuće materije kao što su kabasti materijal, biorazgradljive organske materije i nutrijenti. Vrijednost od 1.196.023 m ³ /god. otpadnih voda je raspoređena na rijeke Krivaja i Gostović. Problem koji je uzrok ovom stanju je nepostojanje sistema prikupljanja i prečišćavanja sanitarno-fekalnih voda (nepostojanje sistema javne kanalizacije) sa ruralnih područja općine Zavidovići. Otpadne vode sa farmi i poljoprivredni dobara, su takodje obuhvaćene unutar otpadnih voda iz naselja općine Zavidovići koja nemaju sistem javne kanalizacije Poboljšanju stanja vodnih resursa zbog difuznog zagađenja iz septičkih jama, preliva i direktnih izliva u vodotoke je i donošenje represivnih ali i stimulativnih mjera zabrane direktnog ispuštanja otpadnih voda u vodne resurse.		
Cilj/evi projekta: <i>Smanjiti broj direktnih kanalizacionih ispusta iz domaćinstava u otvorene vodotoke</i> ⇒ 2014- 50%	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Smanjen broj direktnih kanalizacionih ispusta iz domaćinstava u otvorene vode za X ispusta	Indikatori: Broj ukinutih direktnih ispusta	

Glavne aktivnosti: <i>Upravljanje projektom:</i> - Izrada odluke - Usvajanje odluke na Općinskom vijeću - Implementacija odluke putem inspekcijskih kontrola	Period implementacije: Jan 2012- decembar 2014
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒	<i>Služba za upravu poljoprivrede vodoprivrede i komunalnih poslova</i> <i>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništa – Građevinski inspektor</i>

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 4: Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Mjera 4.1: Izrađen i usvojen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Podaci iz Knjige ambijentalnih servisa općine Zavidovići pokazuju da voda na izvorištu nije prikladna za izravnu ljudsku konzumaciju, zbog prekoračenih vrijednosti oksidacije i, često, mekoće. Prekomjerna vrijednost oksidacije analizirane vode pokazuju značajno onečišćenje organskim supstancama. Ova karakteristika se može pripisati, barem djelomično, slaboj zaštiti ovog područja, koje je predmet intenzivne sječe šume upravo u području na kojem se infiltriraju vode koje snabdjevaju izvor Suha. Ovaj podatak se takođe može prepisati i za ostala vodozahvatna područja i izvorišta. Donošenjem adekvatnog plana zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta i njegovom implementacijom u dobroj mjeri se može poboljšati kvalitet vode koja se koristi u domaćinstvima.		
Cilj/evi projekta: <i>Sistemski urediti zaštitu vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta</i> ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	

Očekivani rezultati: Izrađen plan zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta na području općine Zavidovići	Indikatori: Uspješnost implementacije Plana
Glavne aktivnosti: <i>Upravljanje projektom:</i> - Izrada plana - Usvajanje Plana na Općinskom vijeću - Implementacija Plana putem inspekcijskih kontrola	Period implementacije: Jan 2012- Jan 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o.	<i>Služba za upravu poljoprivrede vodoprivrede i komunalnih poslova</i> <i>Služba za upravu geodetskih imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</i>

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 4: Uspostavljen sistem zaštite vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Mjera 4.2: Mapiranje i kartiranje vodozaštitnih područja i lokalnih izvora (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.2.1. Inventura vodozahvatnih područja i lokalnih izvora		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Općina Zavidovići raspolaže ogrimnim hidropotencijalom koji trenutno nije tretiran na najadekvatniji način. Izvršenjem inventure vodozahvatnih područja i lokalnih izvorišta stvorit će se jedna baza podataka koja će poslužiti za dalji razvoj vodoprivrede.		
Cilj/evi projekta: Locirati i mapirati vodozahvatna područja i lokalne izvore ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izrađen katastar vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	Indikatori: Uspostavljen funkcionalan katastar vodozahvatnih područja i lokalnih izvora	

Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: -Terensko obilaženje vozahvatnih područja, -Evidentiranje karakteristika (veličina lokacije, protok vode i sl.) - GPS pozicioniranje i kartiranje -Računarska obrada podataka	Period implementacije: Januar 2012- Januar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 Indirektni: Ukupno: 10.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Nevladin sektor	Služba za upravu poljoprivrede vodoprivrede i komunalnih poslova Služba za upravu geodetskih imovinsko-pravnih poslova i urbanizam

Strateški cilj 1 VODA: Smanjena emisija štetnih tvari iz netretiranih komunalnih otpadnih voda u vodne resurse za 5%	Operativni cilj 5: Izrađen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	Mjera 5.1: Izrađen i usvojen elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna(veza OC5)
Naziv programa/projekta: 5.1.1. Elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: U posljednjem desetljeću svjedoci smo sve češćih poplava koje se dešavaju na području općine Zavidovići (plavljenje naselja Brezek, presijecanje putnih komunikacija dolinom rijeke Bosne i Gostović usljed izlivanja vode i sl.). Ove poplave često prate i velike materijalne štete na objektima, komunikacijskoj infrastrukturi i usjevima. Izradom elaborata zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna evidentirale bi se sve kritične tačke na području općine, uspostavile bi se metode preventivnog djelovanja, te bi se definisale aktivnosti na eliminiranju i minimiziranju šteta koje mogu biti prouzrokovane vodom.		
Cilj/evi projekta: Evidentirati i minimizirati mogućnost nastanka štete od poplava ⇒ 2012	Ciljna grupa: Građani, poslovni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Minimizirane mogućnosti nastanka šteta od poplava	Indikatori: Usvojen Elaborat zaštite od poplava slivova rijeka Krivaja, Gostović i Bosna	

Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: -Izrada elaborata -Usvajanje elaborata na Općinskom vijeću -Implementacija elaborata	Period implementacije: Januar 2012- Januar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Kantonalna uprava civilne zaštite	Služba za upravu civilne zaštite Općinski štab civilne zaštite

Sektor tla i otpada

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblastima tla i otpada su:

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 1: Realizovan Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016	Mjera 1.1: Implementiran Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016 godine i uspostavljen samoodrživ sistem upravljanja otpadom na području općine (veza OC1)
Naziv programa/projekta: 1.1.1 Uspostava centara za reciklažu i centara za kabasti otpad		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je smanjenje količine otpada za odlaganje uspostavom sistema selektivnog prikupljanja otpada (plastika, staklo, papir i slično), koji bi se presovao, mljeo, balirao i slao trećim licima na reciklažu. Na ovakav način bi se stvarao jedan novi lanac vrijednosti i određena ekonomska korist pojedincima ali i zajednici u cjelini.		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Formiranje centara za reciklažu i centara za kabasti otpad u svim većim naseljenim mjestima:</p> <p>⇒ 2012- 10 %</p> <p>⇒ 2014- 50%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Prikupljanje otpada putem formiranih centara</p>	<p>Indikatori:</p> <p>800 domaćinstava iz naseljenih mjesta sa utvrđenim najvećim prioritetom za uspostavu centara otpad ne odlaže na divlje deponije</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>Upravljanje projektom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za formiranje centara za reciklažu i kabasti otpad - Izrada medijskog plana predstavljanja - Nabavka i postavljanje specijalnih kontejnera za reciklažu na prioritetnim lokacijama 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012- decembar 2014</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 80.000</p> <p>Ukupno: 80.000</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 100%</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sector</p>	<p>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</p> <p>Služba upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova</p>

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD:
Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje

Operativni cilj 1:
Realizovan Plan upravljanja otpadom za period 2012-2016

Mjera 1.2: Optimiziranje troškova odlaganja otpada na regionalnu deponiju Mošćanica (veza OC1)

Naziv programa/projekta: 1.2.1. Formiranje transfer stanice za općine Zavidovići, Maglaj i Žepče

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla.

Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je što bi formiranjem pretovarne stanice kao poslovne jedinice u sklopu Regionalne deponije Mošćanica u znatnoj mjeri doprinijelo smanjenju troškova prikupljanja i odlaganja otpada na regionalnoj deponiji te bi unaprijedilo sam rad regionalne deponije .

Cilj/evi projekta: Formiranje transfer stanice za općine Zavidovići, Maglaj i Žepče: ⇒ 2015	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Uspostavljena transfer stanica	Indikatori: Odlaganje otpada se vrši na regionalnu deponiju putem transfer stanice – zatvaranje lokalne deponije “Ekonomija”
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: -Iniciranje međupćinske saradnje, -Potpisivanje memoranduma o saradnji Općina -Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) - Građevinski radovi	Period implementacije: Januar 2012-decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 500.000 Ukupno: 500.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: Općinski budžet Zavidovići 15,00% Općinski budžet Maglaj 15,00 % i Općinski budžet Žepče 15,00 % Fond za zaštitu okoliša FBiH i ostali donatori 55,00 %
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Komunalna preduzeća općina Zavidovići, Maglaj i Žepče	Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam Služba upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

<p>Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Operativni cilj 2: Formirana i usvojena cijena prikupljanja i zbrinjavanja otpada koja osigurava ekonomski održiv sistem upravljanja otpadom</p>	<p>Mjera 2.1: Odobren cjenovnik za prikupljanje i zbrinjavanje otpada sa jasno definisanim otpadom (veza OC2)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 2.1.1 Donošenje općinske odluke o cijenama za prikupljanje i zbrinjavanje otpada</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla.</p> <p>Doprinos poboljšanju stanja zemljišta ogleda se u povećanju efikasnosti komunalnog preduzeća kroz kvalitetnu politiku cijena, što bi rezultiralo povećanju prihoda te bi se stvorila osnova za povećanje broja korisnika usluga odvoženja i zbrinjavanja otpada.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p><i>Donešena općinska odluka o cijenama za prikupljanje i zbrinjavanje otpada :</i></p> <p>⇒ 2012</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Nove cijene usluga odvoženja i odlaganja otpada sa područja općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Usvojen cjenovnik usluga za odvoženje i zbrinjavanje otpada u skladu sa ekonomskim parametrima</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p><i>Upravljanje projektom:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema odluke - Provođenje javne rasprave - Usvajanje odluke od strane Općinskog vijeća - Implementacija odluke 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 1.000</p> <p>Ukupno: 1.000</p>	
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p><u>Nacrt odluke</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: općinski budžet 100%</p>	

Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sektor	Služba uprave poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova Kabinet općinskog načelnika

<p>Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Operativni cilj 3: Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada</p>	<p>Mjera 3.1: Prikupljanje otpada prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza OC3)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 3.1.1 Nabavka 279 kontejnera kapaciteta 1,1 m³ i njihovo postavljanje u mjesne zajednice Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje.</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađenje tla.</p> <p>Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je nabavka kontejnera za odlaganje otpada u naseljima gdje ne postoji organizovano prikupljanje otpada čime bi se eliminisalo odlaganje otpada na nove divlje deponije, a divlje deponije koje se uklone sa tih područja neće biti ponovo aktivirane.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Postavljanje kontejnera za odlaganje otpada u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje. Gdje ne postoji organizovano prikupljanje otpada :</p> <p>⇒ 2012- 35 %</p> <p>⇒ 2013- 65%</p> <p>⇒ 2016- 70%</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje.</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Prikupljanje otpada putem kontejnera od 3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselja</p>	<p>Indikatori:</p> <p>3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje ne odlaže otpad na divlje deponije.</p>	

Potklečje.	
Glavne aktivnosti: Upravljanje projektom: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl) za nabavku i postavljanje kontejnera u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje. - Izbor dobavljača kontejnera - Postavljanje kontejnera na predmetnim lokacijama	Period implementacije: Januar 2012-decembar 2016
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 125.000 Ukupno: 125.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet i švedska organizacija SIDA
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o. ⇒ SIDA	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalne poslove Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 3: Povećan kapacitet u tehničko-organizacionom smislu subjekta zaduženog za upravljanje otpadom za zbrinjavanje 2.420 tona otpada	Mjera 3.1: Prikupljanje otpada prošireno na novih 3.200 domaćinstava na ruralnom području općine Zavidovići kroz nabavku 279 kontejnera i 2 specijalizirana vozila za prikupljanje otpada (veza OC3)
Naziv programa/projekta: 3.1.2. Nabavka dva specijalizirana vozila za odvoz otpada putem kontejnera		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je nabavka specijaliziranih vozila za odvoz otpada putem kontejnera povećavaju se kapaciteti komunalnog preduzeća a što je u uskoj korelaciji sa prethodnim		

projektom.	
Cilj/evi projekta: Prikupljanje otpada pomoću specijaliziranog vozila za odvoz otpada putem kontejnera: ⇒ 2012- 35 % ⇒ 2013- 65% ⇒ 2014- 70%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje
Očekivani rezultati: Prikupljanje otpada putem kontejnera od 3.200 domaćinstava iz mjesnih zajednica Gostović, Donji Gostović, Lovnica, Mahoje, Stipovići, Kovači i naselje Potklečje	Indikatori: Dva specijalizirana vozila za prikupljanje otpada registrovana i puštena u rad
Glavne aktivnosti: Priprema tehničkog elaborata za nabavku specijaliziranog vozila za prikupljanje otpada putem kontejnera - Izbor dobavljača specijaliziranog vozila za prikupljanje otpada putem kontejnera - Obuka uposlenika za rad na specijaliziranom vozilu za prikupljanje otpada putem kontejnera i puštanje u rad	Period implementacije: Januar 2012-decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 400.000 KM Ukupno: 400.000 KM
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet, švedska organizacija SIDA
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., ⇒ SIDA	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim	Operativni cilj 4: Smanjene površine pod divljim deponijama za 50 % divljih deponija na općini Zavidovići	Mjera 4.1: Sanirano 50 % lokacija pod divljim deponijama (veza OC4)
--	--	--

sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje		
Naziv programa/projekta: 4.1.1. Sanacija prioritetnih divljih deponija na području općine Zavidovići		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta je uklanjanje divljih deponija i rekultivacija zemljišta pod divljim deponijama		
Cilj/evi projekta: Ukloniti divlje deponije: ⇒ 2016- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti u mjesnim zajednicama gdje će se prema planu upravljanja komunalnim otpadom definisati divlje deponije koje imaju prioritet za uklanjanje	
Očekivani rezultati: Uklonjeno 50 % divljih deponija na području općine Zavidovići	Indikatori: Preostali broj divljih deponija na području općine Zavidovići	
Glavne aktivnosti: -Priprema tehničkog elaborata -Mapiranje prioritetnih divljih deponija koje je neophodno ukloniti - Izbor izvođača za uklanjanje divljih deponija i rekultivaciju zemljišta -Postavljanje znakova zabrane odlaganja smeća	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2016	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 83.200 KM Ukupno: 83.200 KM	
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%,	
Partner(i) ⇒ JKP "RADNIK" d.o.o.,	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova	

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađanje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti	Operativni cilj 4: Smanjene površine pod divljim deponijama za 50 % divljih deponija na općini Zavidovići	Mjera 4.2: Edukacija lokalnog stanovništva (veza OC4)
---	--	--

uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje		
Naziv programa/projekta: 4.2.1. Edukacija lokalnog stanovništva o značaju očuvanja okoliša		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje. Površina općine koja je obuhvaćena prikupljanjem otpada je 9,28%. Ostalo stanovništvo stvori približno istu količinu otpada na godišnjem nivou i isti odlaže u prirodu na divlja odlagališta otpada, zatrpavanjem, paljenjem ili direktnim bacanjem na zemljište ili direktnim bacanjem u rijeke i potoke. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta takođe se može postići i uticajem na svijest stanovništva putem predavanja, medijskim oglašavanjem, distribucijom letaka, edukacijom djece i sl. aktivnostima.		
Cilj/evi projekta: Podizanje svijesti građana o očuvanju okoline: ⇒ 2016- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Građani upoznati sa štetnim efektima divljeg odlaganja otpada	Indikatori: Broj održanih radionica, broj edukativnih emisija na lokalnim medijima, broj distribuiranih letaka, broj održanih predavanja za djecu	
Glavne aktivnosti: -Izrada plana edukacije -Izrada plana medijskog oglašavanja -Izrada i distribucija letaka	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2016	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 38.800 KM Ukupno: 38.800 KM	
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet 100%,	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
⇒ JKP "RADNIK" d.o.o., nevladin sektor	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova	

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim	Operativni cilj 5: Zatvorena i sanirana gradska deponija „Ekonomija“	Mjera 5.1: Unaprijeđen sistem konačnog odlaganja otpada (veza OC5)
--	---	---

sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje		
Naziv programa/projekta: 5.1.1. Zatvaranje i ozelenjavanje prostora gradske deponije otpada „Ekonomija”		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Gledano ukupno, na području općine Zavidovići otpad se organizovano prikuplja od cca 22.000 stanovnika te se na taj način prikupi i odloži na gradsku deponiju oko 14.000 tona otpada godišnje, a sama deponija ne ispunjava sanitarne uslove za deponovanje otpada. Na ovaj način se vrši ogroman pritisak i zagađanje tla. Doprinos poboljšanju stanja zemljišta postiže se ispunjavanjem sanitarnih uslova za gradsku deponiju, zatvaranje i ozelenjavanje iste.		
Cilj/evi projekta: Sanacija i zatvaranje sadašnje deponije otpada: ⇒ 2012- 100 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Ispunjeni sanitarni uslovi	Indikatori: Stepen uređenosti deponije	
Glavne aktivnosti: FAZA I -Izrada elaborata za prvu fazu zatvaranja i sanacije deponije -Raspisivanje tendera za izvođenje radova I faze -Rješenje ocjernih voda sa deponije -Presvlačenje površine inertnim materijalom u više navrata po potrebi FAZA II -Raspisivanje tendera za izvođenje radova II faze -Ograđivanje prostora deponije -Završno zasipanje deponije zemljom i zatvaranje	Period implementacije: FAZA I Januar 2012- decembar 2014 FAZA II Januar 2015 – decembar 2016	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 300.000 KM Ukupno: 300.000 KM	
Status spremnosti projekta: <u>Spreman za implementaciju</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Fond za zaštitu okoliša ZDK	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
⇒ JKP “RADNIK” d.o.o.,	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova	

<p>Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavom ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje</p>	<p>Operativni cilj 6: Deminirano 10 % zemljišta zagađenog minsko-eksplozivnim sredstvima</p>	<p>Mjera 6.1: Uklanjanje minsko-eksplozivnih sredstava sa 10 % površine pod minskim poljima (veza OC6)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 6.1.1. Deminiranje 10 % površina pod minama na teritoriji općine Zavidovići</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Na području općine Zavidovići registrovana su minska polja na sljedećim lokacijama:</p> <p>MZ Pašin Konak, Garići-Vrtlići-Šimića Brijeg, Imamovići; MZ Rujnica, Kazići od puta zvanog Podavlija do puta zvanog Huremi; MZ Dolina Alići, Naselje Dolina područje između rijeke Bosne i želj. stanice; MZ Gostović, Poljice 6 km; MZ Gostović, Vrlaja pećina, Verigovac, Presjedla područje Golog brda prema Vukmanovićima; MZ Dubravica, Karaula-Hadrovac, Dubravica; MZ Donji Gostović, Marin vjer; MZ Pašin Konak, kota 715, Livade; MZ Smajilbašići, potok Leporovac; MZ Rujnica, desna strana rijeke Rujnica, selo Kazići; MZ Pašin Konak, Radlovo brdo-Božići; MZ Smajilbašići, Šadićka visa, Smajlbašići; MZ Rujnica, Previla i Gaj; MZ Rujnica, lijeva strana rijeke Rujnica "Visa" i rijeke Bosne "Vučkovo"; MZ Dolac, Svinjci-Dubrave; MZ Dolac, Jezero-Jezerac rijeka Rujnica; MZ Rujnica, Vrtlić brdo-Hatića krčevina-Mala i Velika Blizna; MZ Dolina Alići, naselje Dolina prema Lukama; MZ Gostović, područje između sela Bajvati i sela Grabovica; MZ Gostović, Konjsko Brdo-Žepačko raskršće; MZ Dolac, naselje Dubrava; MZ Dolac, Vučkovo; MZ Dolina Alići, naselje Dolina-kota 276 Hober; MZ Gostović, područje iznad sela Borovnice na obroncima planine Velež; MZ Gostović, selo Grabovica- potok Margita; MZ Dolac, Blizna-Meraje-Podblizna; MZ Lovnica, Dolovi, Dabići-duž korita rijeke Pejići do škole u Lovnici; MZ Mahoje, Mahoje; MZ Brezik, Brašljevine – jugoistočno od Buna tt.694, naselje Brašljevine; MZ Ribnica, Gosovica; MZ Vozuća, Hadžića Polje, Crnatovo Polje, Polje 3-Stog MAC ID – 6448, Polje –Donja Svinjašnica MAC ID – 6445, Polja 3B MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 2C MAC ID – 6714, Polje –Prisjeka 1C MAC ID – 6710, Polje –Prisjeka 1B MAC ID – 6707, Polje –Prisjeka 2A MAC ID – 6712, Polje –Prisjeka 3A MAC ID – 3765, Polje –Prisjeka 1A MAC ID – 6696, Polje –Prisjeka 2B MAC ID – 6713, Polje –Prisjeka 1D MAC ID – 6711, Hodžića Polje RT-3 MAC ID – 4727; MZ Donji Gostović, Marin vjer-Gradina-Grabovica.</p> <p>Doprinos poboljšanju stanja zemljišta i njegove iskorištenosti postiže se deminiranje kontaminiranog zemljišta minsko-eksplozivnim sredstvima. Međutim u prvi plan dolazi činjenica da se smanjuje rizik od nastanka nesretnih slučajeva za čovjeka.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Uklanjanje 10 % minskih polja: ⇒ 2017- 10 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti na području općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Deminirano novih 10 % minskih polja</p>	<p>Indikatori: Dodijeljeni certifikati o deminiranim područjima od BH MAC-a</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- decembar 2017</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 3.000.000 KM Ukupno: 3.000.000 KM</p>	

Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: BH MAC
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ BH MAC , Kantonalna uprava za civilnu zaštitu	Služba za upravu civilne zaštite

Strateški cilj 2-TLO i OTPAD: Smanjeno zagađenje tla, uspostavljanjem ekonomski održivog sistema upravljanja otpadom za cjelokupno (100%) područje općine Zavidovići, u potpunosti uklonjenim minsko-eksplozivnim sredstvima i primjenjenim principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Operativni cilj 7: 200 Poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići upoznato sa principima integralne poljoprivredne proizvodnje	Mjera 7.1: 200 poljoprivrednih proizvođača sa područja općine Zavidovići uključeno u program edukacije o primjeni i principima integralne poljoprivredne proizvodnje (veza OC7)
--	---	--

Naziv programa/projekta: 7.1.1. Primjena i principi integralne poljoprivredne proizvodnje

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Zemljište se zagađuje direktnim unošenjem hemijskih sredstava. Hemijska sredstva odnosno sredstva za zaštitu biljaka se teško rastvaraju u zemljištu i vodi, gdje dospijevaju putem zaprašivanja zemljišta. Kao takvi, gotovo u neizmijenjenom obliku gomilaju se u biljkama, a preko njih u svim karikama lanca ishrane. Na području općine Zavidovići poljoprivredna djelatnost nema obilježja intenzivne poljoprivredne proizvodnje i svojim većim dijelom je namjenjena za podmirivanje potreba samih domaćinstava koji se njima bave. U oblastima ratarstvo, voćarstvo i povrtarstvo obrađuje se oko 5.349 ha zemljišta. Prema normativima primjene proizvoda za zaštitu biljaka (4,5 kg/ha-pesticidi, herbicidi i dr.) godišnje se iskoristi oko 24 tone u navedenim oblastima. Na istim površinama se upotrijebi oko 1.872 tona različitih prirodnih i/ili vještačkih gnojiva (350 kg/ha) za poboljšanje kvaliteta i prinosa

Doprinos poboljšanju stanja zemljišta i njegove iskorištenosti postiže se pribjegavanju primjeni metoda integralne poljoprivredne proizvodnje koja za rezultat ima pravilnu primjenu herbicida, pesticida, prehrane biljaka i životinja kao i pravilan način odlaganja otpada nastalog u poljoprivrednoj proizvodnji.

Cilj/evi projekta: Edukacija poljoprivrednika u oblasti integralne poljoprivredne proizvodnje: ⇒ 2013- 15 %	Ciljna grupa: Poljoprivrednici na području općine Zavidovići , građani općine
Očekivani rezultati: Usvojena znanja o integralnoj poljoprivrednoj proizvodnji	Indikatori: Broj poljoprivrednika koji je prošao edukaciju
Glavne aktivnosti: - Izrada koncepta predavanja - Odabir i sklapanje ugovora sa predavačima - Animacija poljoprivrednih proizvođača - Održavanje radionica	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 KM Ukupno: 10.000 KM
Status spremnosti projekta: Projektni prijedlog	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: općinski budžet, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Sektor atmosfere i energije

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblasti atmosfere i energije su:

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 1: Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.	Mjera 1.1: Postavljena toplotna izolacija i stolarija na objekt administracije Općine Zavidovići i školskim objektima uz postavljanje kalorimetara na bazi čega se obračunava potrošnja energije za grijanje (veza OC1)
Naziv programa/projekta: 1.1.1 Utopljanje objekta administracije općine Zavidovići i školskih objekata		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetske neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetske neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetske efikasne objekte. Korak u poboljšanju stanja objekata je postavljanje toplotne izolacije i kvalitetne stolarije na objektima pod ingerencijom općine kao primjer svim akterima na području općine Zavidovići.		
Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 40 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Smanjena potrošnja energije za zagrijavanje objekta administracije općine Zavidovići i školskim objektima	Indikatori: Računi za isporučenu toplotnu energiju manji u odnosu na račune prije primjene mjera	

<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Provođenje energetskeg pregleda predmetnog objekta - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i izvođenje radova na postavljanju toplotne izolacije i stolarije - Izbor dobavljača materijala i izvođača radova - Potpisivanje ugovora sa isporučiocem toplotne energije za obračun po stvarnom utrošku na bazi mjerenja na kalorimetru - Postavljanje kalorimetara za mjerenje potrošnje energije grijanja 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012- decembar 2015</p>
<p>Glavni rizici:</p> <p>Isporučioc toplotne energije ne obračunava stvarnu potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 300.000 KM</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 300.000 KM</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 67%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 33%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ JKP "Radnik" d.o.o.</p>	<p>Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizam</p> <p>Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu</p>

<p>Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.</p>	<p>Operativni cilj 1: Smanjena potrošnja energije od fosilnih goriva za 5% u objektima pod ingerencijom općine Zavidovići, primjenom principa energetske efikasnosti.</p>	<p>Mjera 1.2: Ugradnja mjerača toplinske energije i automatske regulacije sistema grijanja u sve javne objekte koji su priključeni na sistem daljinskog grijanja (veza OC1)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 1.2.1 Ugradnja kalorimetara i automatskih regulatora toplote</p>		
<p>Opravidanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetske neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetske neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetske efikasne objekte.</p> <p>Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i mogućnost kontrole potrošnje toplotne energije, jer sistem koji omogućava plaćanje toplotne energije na osnovu učinka u odnosu na paušalni način obračuna dodatno bi stimulisao građane da se energija štedi (npr. umjereno ili nikakvo zagrijavanje u prostorijama u kojima se ne boravi i sl.) .</p>		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Ugradnja kalorimetara i automatskih regulatora toplote na sistemu gradskog grijanja:</p> <p>⇒ 2012- 0%</p> <p>⇒ 2017- 40 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Ugrađeni kalorimetri i automatski regulatori toplote</p>	<p>Indikatori:</p> <p>Broj ugrađenih uređaja</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i ugradnju kalorimetara i automatskih regulatora toplote) - Izbor dobavljača opreme i izvođača radova - Potpisivanje ugovora sa isporučioem toplotne energije za obračun po stvarnom utrošku na bazi mjerenja na kalorimetru - Postavljanje kalorimetara za mjerenje potrošnje energije grijanja 	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2012- decembar 2015</p>
<p>Glavni rizici:</p> <p>Isporučioc toplotne energije ne obračunava stvarnu potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 300.000 KM</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 300.000 KM</p>
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p>Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 30%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 50%, JKP „RADNIK“ d.o.o. 20%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
	<p>JKP „Radnik“ d.o.o.</p>

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.

Operativni cilj 2: Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići

Mjera 2.1: Instalirani solarni sistem za pripremu tople vode na zgrade javne namjene koja su pod ingerencijom općine Zavidovići i koje imaju značajnu potrošnju tople vode (veza OC2)

Naziv programa/projekta: 2.1.1 Ugradnja solarnih sistema za pripremu tople vode na zgradama javne namjene

Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorjevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu.

Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i mogućnost korištenja alternativnih, ekološki prihvatljivih izvora energije, a samo uvođenje alternativnih izvora energije na javne objekte će dati pozitivan primjer građanima.

Cilj/evi projekta:

Ugradnja solarnih sistema za pripremu tople vode na zgradama javne namjene:

⇒ 2012- 0%

⇒ 2014- 50 %

Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići

Očekivani rezultati:

Ugrađeni solarni sistemi za pripremu tople vode

Indikatori:

Broj ugrađenih solarnih kolektora, smanjenje računa za električnu energiju

Glavne aktivnosti:

- Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i ugradnju solarnih sistema
- Izbor dobavljača opreme i izvođača radova
- Postavljanje solarnih sistema

Period implementacije:

Januar 2012- decembar 2014

Glavni rizici:**Predviđeni troškovi:**

Direktni: 250.000 KM

Indirektni:

Ukupno: 250.000 KM

Status spremnosti projekta:**Projektna ideja****Izvori financiranja/sufinanciranja:**

Izvori: (općinski budžet 50%, grant od međunarodnih organizacija 50%)

Partner(i)**Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:**

Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.

Operativni cilj 2: Proizvedeno novih 150.000 kWh energije nastale od obnovljivih i/ili alternativnih izvora energije na području općine Zavidovići

Mjera 2.2: Izgradnja javne rasvjete sa LED svjetiljkama u gradskom području (veza OC2)

Naziv programa/projekta: 2.2.1 Pilot projekat javne rasvjete sa LED svjetiljkama u ulici Alije Izetbegovića	
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Izgradnjom LED javne rasvjete znatno će se smanjiti potrošnja električne energije, a dugoročno će se postići značajne budžetske uštede što će dodatno obezbijediti novčana sredstva za ulaganja u projekte energetske efikasnosti.	
Cilj/evi projekta: Postavljanje LED rasvjete u Ulici Alije Izetbegovića: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2014- 50 %	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Funkcionalna rasvjeta u Ulici Alije Izetbegovića	Indikatori: Izgrađena LED rasvjeta, smanjenje računa za električnu energiju
Glavne aktivnosti: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku i ugradnju rasvjete sa LED svjetiljkama - Izbor dobavljača opreme i izvođača radova - Postavljanje i puštanje u funkciju LED rasvjete	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2014
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 200.000 KM Indirektni: Ukupno: 200.000 KM
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50%, grant od međunarodnih organizacija 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
	Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano	Operativni cilj 3: 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa	Mjera 3.1: Izrada edukativnog programa o primjeni principa
--	--	---

sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije	energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije (veza OC 3)
Naziv programa/projekta: 3.1.1 Koristi pojedinca i zajednice primjenom principa energetske efikasnosti		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i educiranje i uticaj na svijest građana, upoznavajući ih o mogućnostima ušteda novčanih sredstava kao i sa benefitima zajednice koje se ogledaju u poboljšanju kvaliteta životne sredine.		
Cilj/evi projekta: Izrada edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti 2012- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izrađen edukativni program	Indikatori: Izrađen i valorizovan program energetske efikasnosti	
Glavne aktivnosti: - Priprema koncepta programa edukacije -Konsultacije sa obrazovnim ustanovama -Odabir institucije za izradu programa edukacije -konačno definisanje programa	Period implementacije: Januar2012- decembar 2012	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 5.000 KM Indirektni: Ukupno: 5.000 KM	
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%,)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija: Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva	

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva

Operativni cilj 3: 5% građana upoznato sa mogućnostima primjene osnovnih principa energetske efikasnosti i

Mjera 3.2: Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim

za 20%.	obnovljivih izvora energije	izvorima energije (veza OC 3)
Naziv programa/projekta: 3.2.1 Upoznavanje šire javnosti o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Procjenjuje se da se na području općine Zavidovići za potrebe grijanja i ostale potrošnje električne energije iskoristi 332.887.437 kWh energije. Sagorijevanjem ovih količina oslobađa se niz štetnih supstanci (ugljen dioksid, metan, sumpor dioksid, azotni oksidi, amonijak, nemetanski isparljivi organski spojevi, teški metali, ugljen monoksid, sitne čvrste čestice) i vrši se pritisak na atmosferu. Korak u poboljšanju stanja zagađenosti atmosfere i energetske efikasnosti jeste i educiranje i uticaj na svijest građana, upoznavajući ih o mogućnostima ušteda novčanih sredstava kao i sa benefitima zajednice koje se ogledaju u poboljšanju kvaliteta životne sredine.		
Cilj/evi projekta: Provođenje edukativnog programa o primjeni principa energetske efikasnosti i obnovljivim izvorima energije ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Proveden edukativni program	Indikatori: Broj održanih radionica, broj distribuiranih brošura i letaka	
Glavne aktivnosti: - Održavanje radionica -Izrada brošura i letaka -Distribucija brošura i letaka -edukativne emisije putem medija	Period implementacije: Januar 2013- decembar 2013	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 10.000 KM Indirektni: Ukupno: 10.000 KM	
Status spremnosti projekta: e) <u>Projektna ideja</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 20%, grant od međunarodnih institucija 80%)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
	Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva	

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad	Mjera 4.1: Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada(veza OC 4)
---	--	--

	Zavidovići	
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:		
<p>Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM.</p> <p>Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi dopinijelo poboljšanju kvaliteta atmosfere i energetske efikasnosti.</p>		
Cilj/evi projekta: Izrada studije izvodljivosti toplifikacije grada ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izrađena studija izvodljivosti toplifikacije grada	Indikatori: Prihvaćena Studija izvodljivosti toplifikacije grada	
Glavne aktivnosti: - Donošenje odluke o izradi studije izvodljivosti - Odabir konsultantske kuće za izradu studije izvodljivosti - Konačna izrada studije - Prezentacija studije	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 20.000 KM Indirektni: Ukupno: 20.000 KM	
Status spremnosti projekta: a) Pozitivna studija predizvodljivosti b) Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva	

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdijevanja toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	Mjera 4.2: Izmjena glavnog projekta toplifikacije općine prema rezultatima studije (veza OC 4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Izmjena glavnog projekta toplifikacije grada		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: <p>Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM.</p> <p>Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi dopinijelo poboljšanju kvaliteta atmosfere i energetske efikasnosti.</p>		
Cilj/evi projekta: Izmjena glavnog projekta toplifikacije grada ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izmijenjen glavni projekat toplifikacije grada	Indikatori: Prihvaćena izmjena glavnog projekta toplifikacije grada	
Glavne aktivnosti: - Donošenje odluke o izradi glavnog projekta -Odabir projektantske kuće za izradu izmjene glavnog projekta -Konačna izrada studije	Period implementacije: Januar 2012- decembar 2013	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 20.000 KM Indirektni: Ukupno: 20.000 KM	
Status spremnosti projekta: a) <u>Pozitivna studija predizvodljivosti</u> b) Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva	

Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje	Operativni cilj 4: Trajno riješeno pitanje snabdijevanja	Mjera 4.3: Fazna realizacija glavnog
--	---	---

zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.	toplinskom energijom putem sistema daljinskog grijanja za grad Zavidovići	projekta toplifikacije grada(veza OC 4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Prva faza izvedbe glavnog projekta toplifikacije grada		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:		
<p>Na području općine Zavidovići, na gradskom području postoji sistem daljinskog grijanja za kolektivno stanovanje, javne objekte i privredu. Gradski sistem grijanja riješen daljinskim grijanjem sa kotlovnica „Samačka“ i „Parnjača“. Općenito sistem gradskog grijanja star i dotrajavao i postoje projektna rješenja toplifikacije grada sa vrijednošću investicije cca 7.000.000,00 KM i sanacija postojećeg sistema cca 2.500.000,00 KM.</p> <p>Trenutni sistem daljinskog grijanja obuhvata 376 korisnika i ima negativnu stopu rentabilnosti. Toplifikacijom urbanog dijela grada obuhvatio bi se veći broj korisnika čime bi se povećala rentabilnost samog sistema te bi se ugasio ogroman broj individualnih ložišta što bi dopinijelo poboljšanju kvaliteta atmosfere i energetske efikasnosti.</p>		
Cilj/evi projekta: Realizacija prve faze projekta ⇒ 2017- 100%	Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa urbanog područja općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Izvedeni radovi na prvoj fazi toplifikacije grada	Indikatori: Broj novih korisnika gradskog sistema grijanja, broj ugašenih individualnih ložišta,	
Glavne aktivnosti: - Javni poziv za odabir najpovoljnijeg izvođača - Izvođenje radova - Tehnički prijem i puštanje u funkciju sistema gradskog grijanja	Period implementacije: Januar 2013- decembar 2017	
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 6.000.000 KM Indirektni: Ukupno: 6.000.000 KM	
Status spremnosti projekta: a) <u>Pozitivna studija predizvodljivosti</u> b) <u>Projektna ideja</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet, kantonalni budžet, federalni budžet, međunarodni donatori, kreditna sredstva)	
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:	
JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva	

<p>Strateški cilj 3-ATMOSFERA i ENERGIJA: Smanjeno zagađenje zraka prouzrokovano sagorijevanjem fosilnih goriva za 20%.</p>	<p>Operativni cilj 5: Gašenje individualnih ložišta u 3.000 jedinica (stambenih, poslovnih i javnih) i i spajanje na daljinski sistem grijanja</p>	<p>Mjera 5.1.: Spajanje 50 subjekata (kolektivnih i individualnih stambenih, privrednih i javnih) na sistem daljinskog grijanja općine Zavidovići (veza OC5)</p>
<p>Naziv programa/projekta: 5.1.1 Ukidanje individualnih ložišta i spajanje na sistem daljinskog grijanja</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Osnovni problem sektora zgradarstva i zagrijavanja zgrada je postojanje zastarjelih, energetski neefikasnih i ekološki neprihvatljivih sistema grijanja stambenog, poslovnog i javnog prostora. Velika većina objekata (stambenih, poslovnih, javnih) spada u grupu izrazito energetski neefikasnih sa potrošnjama i 3 puta većim od standarda za energetski efikasne objekte. Jedan od najboljih načina smanjenja potrošnje fosilnih goriva je ukidanje individualnih ložišta iskorištavanje kogeneracije odnosno iskorištavanje viška toplote koja nastaje u industrijskim procesima i procesima proizvodnje električne energije.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 40 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani, privredni i javni subjekti sa područja općine Zavidovići</p>	
<p>Očekivani rezultati: Ukidanje 50 individualnih ložišta na gradskom području općine Zavidovići</p>	<p>Indikatori: Broj novosklopljenih ugovora između isporučioaca toplotne energije i korisnika usluge grijanja</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Priprema projektne dokumentacije (tehnički elaborat i sl.) za nabavku opreme i izvođenje radova na proširenju sistema daljinskog grijanja - Izbor dobavljača materijala i opreme i izvođača radova - Potpisivanje ugovora između isporučioaca toplotne energije i korisnika usluga - Puštanje u rad sistema daljinskog grijanja</p>	<p>Period implementacije: Januar 2012- decembar 2014</p>	
<p>Glavni rizici: Isporučioc toplotne energije ne obračunavastavrnu potrošnju nego potrošnju po kvadratnom metru</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 300.000 Indirektni: Ukupno: 300.000</p>	
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p>	

	Izvori: (općinski budžet 50%, grant od Fonda za zaštitu okoliša 30%, vlasnici objekata 20%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP "Radnik" d.o.o.	Služba za upravu geodetskih, imovinsko-pravnih poslova i urbanizma Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva

Sektor biološke raznolikosti i kulturno-povijesne baštine

Osnovni koncepti projektnih prijedloga u oblasti ovog sektora su:

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO-HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 1: Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa	Mjera 1.1: Izrađena studija obima degradacije biljnog i životinjskog svijeta i identifikovane mjere revitalizacije biološke raznolikosti
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Valorizacija biljnog i životinjskog svijeta i zaštita biološke raznolikosti		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Općina Zavidovići obiluje jedinstvenim prirodnim bogatstvima, koji nisu sistematski identificirani, niti održavani. Dio se koristi od strane turista i izletnika, ali neorganizovano, uz narušavanje biološke raznolikosti, pa i devastaciju ovih vrednota. Ključan nedostatak je nepostojanje sistematskog pristupa održivom korištenju ovog blaga. Prvi korak u poboljšanju stanja jeste valorizacija biljnog i životinjskog svijeta, a potom i zaštita, te održavanje biološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa		
Cilj/evi projekta: <i>Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</i> ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 100 %	Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Identifikovano prirodno naslijeđe, utvrđene komparativne prednosti, kao i mjere zaštite biljnog i životinjskog svijeta i biološke raznolikosti	Indikatori: - Spisak prirodnog naslijeđa proizašao iz registra - Spisak mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti	
Glavne aktivnosti: - Izrada Akcionog plana revitalizacije i Akcionog plana održavanja Izbor subjekata koji će vršiti	Period implementacije: decembar 2013- decembar 2017	

<p>mjere revitalizacije prirodnog naslijeđa na području općine</p> <p>- Izbor subjekta zaduženog za provođenje redovnih mjera održavanja biološke raznolikosti</p> <p>-Izbor subjekta za monitoring i evaluaciju provođenja mjera revitalizacije i mjera održavanja</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 5.000</p> <p>Indirektni: 1.000</p> <p>Ukupno: 6.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 100%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Nevladine organizacije sa područja općine</p>	<p>Služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove</p> <p>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:</p> <p>Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 1: :</p> <p>Valorizovano stanje i identifikovane mjere zaštite biološke raznolikosti i prirodnog, kulturnog i historijskog naslijeđa</p>	<p>Mjera 1.2. Provođenje mjera revitalizacije i mjera redovnog održavanja biološke raznolikosti</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.1.2 Revitalizacija i održavanje biološke raznolikosti na području općine Zavidovići</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Općina Zavidovići obiluje jedinstvenim prirodnim bogatstvima, koji nisu sistematski identificirani, niti održavani. Dio se koristi od strane turista i izletnika, ali neorganizovano, uz narušavanje biološke raznolikosti, pa i devastaciju ovih vrednota. Ključan nedostatak je nepostojanje sistematskog pristupa održivom korištenju ovog blaga.</p> <p>Nakon izrade studije kojom će se valorizirati prirodno naslijeđe, ali i utvrditi mjere revitalizacije i održavanja, ključno je i provođenje tih mjera, te kontinuirana briga o održavanju biološke raznolikosti.</p>		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p><i>Provođenje utvrđenih mjera kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi:</i></p> <p>⇒ 2012- 0%</p> <p>⇒ 2017- 80 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Revitalizirano prirodno naslijeđe općine, konitnuirano provođenje mjera na očuvanju biološke održivosti</p>	<p>Indikatori:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Provedene mjere revitalizacije proizašao iz Studije - Provedene mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje prirodnog naslijeđa na području općine - Sastavljanje izvještaja o postojećim prirodnim vrijednostima - Uspostavljanje registra prirodnog naslijeđa kod općinske službe za PVKP 	<p>Period implementacije:</p> <p>Juni 2012- decembar 2013</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 50.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 50.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (grant 50% i općinski budžet 50%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Nevladine organizacije sa područja općine</p>	<p>Služba za poljoprivredu, vodoprivredu i komunalne poslove</p> <p>Služba za upravu ekonomskih poslova i poduzetništva</p>

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:
Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići

Operativni cilj 2: :
Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan

Mjera 2.1. Formiranje Akcione grupe za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan

Naziv programa/projekta: 4.2.1. Akciona grupa za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan	
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr. Da bi se obezbijedilo očuvanje ovog prirodnog blaga uz razvoj turizma na principima održivog razvoja neophodno je okupiti sve sudionike ključne za razvoj turizma na ovom području, te ih objediniti u tijelu u kome će se postići konsenzus i utvrditi pravci razvoja ovog područja.	
Cilj/evi projekta: Formiranje akcione grupe koja će obezbijediti konkretne aktivnosti na razvoju turizma područja Spomenika prirode Tajan: ⇒ 2013- 100%	Ciljna grupa: Stake holderi, aktivisti i NVO općine Zavidovići
Očekivani rezultati: Revitalizirano prirodno naslijeđe općine, konituirano provođenje mjera na očuvanju biološke održivosti	Indikatori: - Provedene mjere revitalizacije proizašao iz Studije - Provedene mjera zaštite i održavanja biološke raznolikosti
Glavne aktivnosti: - Identifikacija sudionika - Organizovanje sastanka - Formalo formiranje Akcione grupe – donošenje akta - Definiranje aktivnosti Akcione grupe	Period implementacije: januar 2012- decembar 2013
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 2.000 Indirektni: Ukupno: 2.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori općinski budžet
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ ŠPD ⇒ NVO	Općinski načelnik Općinsko vijeće

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:

Operativni cilj 2: :
Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom

Mjera 2.2. Izrada Akcionog plana razvoja održivog turizma u području Spomenika prirode Tajan

Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	prirode Tajan	
Naziv programa/projekta: 4.2.2 Akciona grupa za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr.</p> <p>Međutim, nedostaje sistemski pristup i jasna vizija razvoja komparativnih prednosti područja, u cilju razvoja turizma na principima održivog razvoja. Ključni problem jeste nepostojanje Akcionog plana koji bi konkretno definirao korake neophodne za razvoj turizma na tom području.</p>		
<p>Cilj/evi projekta:</p> <p>Definirane mjere i aktivnosti za razvoj turizma na području Spomenika prirode Tajan:</p> <p>⇒ 2012- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: investitori, turisti, građani</p>	
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Izrađen akcioni plan</p>	<p>Indikatori:</p> <p>- Broj radionica</p> <p>- Izrađen dokument</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identifikacija subjekta koji će koordinirati process izrade - Organizovanje radionica - Izrada dokumenta 	<p>Period implementacije:</p> <p>januar 2012- decembar 2012</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 5.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 5.000</p>	
<p>Status spremnosti projekta:</p> <p><u>Spreman za implementaciju</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori Sredstva iz projekta T.A.J.A.N.</p>	
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>	
<p>⇒ ŠPD</p> <p>⇒ Općina Zavidovići</p> <p>⇒ NVO</p>	<p>TZ ZDK</p>	

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEDE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 2: : Uspostavljen akcioni plan upravljanja spomenikom prirode Tajan</p>	<p>Mjera 2.3. . Izrada Plana upravljanja Spomenikom prirode Tajan</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.1.2 Plan upravljanja Spomenikom prirode Tajan</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Spomenik prirode Tajan je jedinstveno područje koje obiluje endemskim biljnim i životinjskim vrstama, vrijednim speleološkim objektima, prirodnim fenomenima, pogodan za razvoj zimskog turizma, speleologiju, planinarenje, mountain biking i dr.</p> <p>Zakon o proglašenju Spomenika prirode Tajan podrazumijeva izradu Plana upravljanja, a nosilac izrade je upravitelj Spomenika, odnosno ŠPD Zavidovići. Veoma je bitno provesti aktivnosti lobiranja da bi se obezbijedila izrada ovog Plana, koji definira ključne aktivnosti, kao i finansiranje istih, a što je neophodno za razvoj ovog područja.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Definiranje aktivnosti i izvora finansiranja, kao i potrebnih finansijskih sredstava za funkcioniranje Spomenika prirode kao aktivne turističke destinacije: ⇒ 2012- 100%</p>	<p>Ciljna grupa: ZE-DO kanton, rukovodstvo ŠPD, poslanici u Skupštini ZE-DO kantona</p>	
<p>Očekivani rezultati: Izrađen Plan upravljanja Spomenikom prirode Tajan</p>	<p>Indikatori: - Broj ostvarenih kontakata u svrhu lobiranja - Aktivnosti na obezbjeđenju izrade Plana</p>	
<p>Glavne aktivnosti: - Identifikacija dionika - Organizovanje sastanka - Organizovanje formalnih i neformalnih sastanaka - Zagovaranje u medijima</p>	<p>Period implementacije: januar 2012- decembar 2012</p>	
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000 Indirektni: Ukupno: 1.000</p>	
<p>Status spremnosti projekta: <u>Spreman za implementaciju</u></p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori općinski budžet</p>	

<i>Partner(i)</i>	<i>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</i>
⇒ ŠPD	<i>Općinski načelnik</i>
⇒ NVO	<i>Općinsko vijeće</i>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 3: Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja</p>	<p>Mjera 3.1 Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.1.1 Identificiranje i uspostavljanje registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Rijeke Gostović i Krivaja je krasilo bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, naročito raznovrsne ribe. Međutim, prekomjerna i neplanska sječa, te prekomjerno i nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda je opasno zaprijetilo biodiverzitetu ovih rijeka, a također i onemogućilo bilo kakve ozbiljne aktivnosti da se u turističke svrhe iskoriste obale i prekrasni vodopadi i bukovi kojima ove rijeke obiluju. Stoga je prva i ključna stepenica u rješavanju ovog problema identifikacija svih zagađivača ovih rijeka.</p>		
<p>Cilj/evi projekta: Izrada registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja:</p> <p>⇒ 2012- 50%</p> <p>⇒ 2013- 50 %</p>	<p>Ciljna grupa: domaćinstva i pravna lica u slivu rijeka Gostović i Krivaja</p>	
<p>Očekivani rezultati: Identifikovani svi zagađivači rijeka Gostović i Krivaja</p>	<p>Indikatori: Spisak zagađivača rijeka Gostović i Krivaja</p>	
<p>Glavne aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje svih zagađivača Rijeka Gostović i Krivaja - Sastavljanje izvještaja o postojećim zagađivačima -Uspostavljanje registra zagađivača rijeka Gostović i Krivaja 	<p>Period implementacije: junuar 2012- decembar 2013</p>	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 5.000 Indirektni: Ukupno: 5.000
Status spremnosti projekta: Spreman za implementaciju	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 100%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP Radnik ⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 3: Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	Mjera 3.2 Izgradnja kolektora duž obala rijeka Gostović i Krivaja
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Gostović i Krivaja – čiste rijeke		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Da bi se pravilno i sveobuhvatno prikupile sve otpadne vode koje zagađuju Gostović i Krivaju, neophodno je izgraditi kolektore koji će biti u mogućnosti prihvatiti i na siguran i ekološki prihvatljiv način odvesti otpadne vode do prečistača.		
Cilj/evi projekta: Prihvatanje i odvod otpadnih voda koje se sada neprečišćene ispuštaju u Gostović i Krivaju: ⇒ 2013- 10% ⇒ 2017- 90 %	Ciljna grupa: građani, domaćinstva, proizvođači,	
Očekivani rezultati: Izgrađeni kolektori	Indikatori: Dužina izgrađenog kolektora	
Glavne aktivnosti: - Izrada investiciono-tehničke dokumentacije - Izbor najpovoljnijeg izvođača - Izgradnja kolektora	Period implementacije: januar 2013- decembar 2017	

Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 1.000.000 Indirektni: Ukupno: 1.000.000
Status spremnosti projekta: Projektna ideja	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 50% grant 50%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP Radnik ⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za upravu poljoprivrede, vodoprivrede i komunalnih poslova

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 3: Uspostavljeni instrumenti zaštite slivnih područje rijeka Gostović i Krivaja	Mjera 3.3 Čišćenje korita i obala rijeka Gostović i Krivaja
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Zajedno za čiste rijeke Gostović i Krivaju		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Rijeke Gostović i Krivaja je krasilo bogatstvo biljnog i životinjsog svijeta, naročito raznovrsne ribe. Međutim, prekomjerna i neplanska sječa, te prekomjerno i nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda je opasno zaprijetilo biodiverzitetu ovih rijeka, a također i onemogućilo bilo kakve ozbiljne aktivnosti da se u turističke svrhe iskoriste obale i prekrasni vodopadi i bukovi kojima ove rijeke obiluju. Izgradnjom kolektora prikupiće se otpadne vode, međutim ostaje kruti otpad u koritima i na obalama, kao i generalno zapuštene i neuređene obale rijeka. Koordiniranom akcijom Općine, NVO sektora i građana moguće je promijeniti izgled ovih rijeka nabolje, a ovakva sveobuhvatna akcija obezbjeđuje i „vlasništvo“ lokalnog stanovništva nad projektom, a samim tim i trajnije rezultate ovih aktivnosti.		
Cilj/evi projekta: Uklanjanje krutog otpada i uređenje obala: ⇒ 2015- 30% ⇒ 2017- 70 %	Ciljna grupa: građani, NVO, školska djeca i omladina	
Očekivani rezultati: Čista korita i čiste i uređene obale rijeka Gostović i Krivaja	Indikatori: - Dužina očišćenog korita i uređenih obala - Broja akcija - Broj učesnika	
Glavne aktivnosti:	Period implementacije:	

- Izrada Akcionog plana - Odabir sudionika akcija - Organizovanje akcija	mart 2015- oktobar 2017
Glavni rizici:	Predviđeni troškovi: Direktni: 100.000 Indirektni: Ukupno: 100.000
Status spremnosti projekta: <u>Spreman za implementaciju</u>	Izvori financiranja/sufinanciranja: Izvori: (općinski budžet 20%, Fond za zaštitu okoliša FBiH, ZE-DO kanton 80%)
Partner(i)	Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:
⇒ JKP Radnik ⇒ Nevladine organizacije sa područja općine	Služba za upravu EPP

Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE: Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići	Operativni cilj 4: : Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite	Mjera 4.1: Izrađena inventura i identifikacija svih kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići (veza OC4)
Naziv programa/projekta: 4.1.1 Identificiranje i uspostavljanje registra kulturno-historijskih spomenika na području općine Zavidovići		
Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta: Kulturno-historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih. Prvi korak u poboljšanju stanja kulturno historijskih spomenika je njihova identifikacija i uspostavljanje registra istih s ciljem očuvanja od propadanja ili uništenja.		
Cilj/evi projekta: Izrada strateškog programa kojim će se ispuniti očekivani operativni ciljevi povećanja obuhvata kako slijedi: ⇒ 2012- 0% ⇒ 2015- 50 %	Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići	
Očekivani rezultati: Identifikovani svi kulturno-historijski spomenici na području općine Zavidovići	Indikatori: Spisak kulturno-historijskih spomenika proizašao iz registra	

<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>- Izbor subjekata koji će izvršiti popisivanje i fotografisanje svih kulturno historijskih spomenika</p> <p>- Sastavljanje izvještaja o postojećim kulturno-historijskim spomenicima</p> <p>-Uspostavljanje registra kulturno-historijskih spomenika kod općinskog odjeljanaja za</p>	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar 2013- decembar 2014</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 5.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 5.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 100%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Nevladine organizacije sa područja općine</p>	<p>Odjel za urbanizam i prostorno uređenje</p> <p>Odjel općih poslova (financije i pravna služba)</p> <p>Javno komunalno preduzeće</p>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:</p> <p>Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 4: :</p> <p>Uspostavljen registar kulturnohistorijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite</p>	<p>Mjera 4.2 Utvrđivanje stanja svakog pojedinačnog spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.2.1 Identificiranje i uspostavljanje registra kulturno historijskih spomenika na području općine Zavidovići</p>		
<p>Opravdanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:</p> <p>Kulturno historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih.</p> <p>Prvi korak u poboljšanju stanja kulturno-historijskih spomenika je njihova identifikacija i uspostavljanje registra istih s ciljem očuvanja od propadanja ili uništenja, slijedeći logičan korak jeste stručna ekspertiza identifikovanih spomenika u smislu stepena oštećenja i potrebnih mjera za njihovu sanaciju, revitalizaciju i redovno održavanje.</p>		

<p>Cilj/evi projekta:</p> <p><i>Definiranje stanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa, te definiranje mjera za njihovo konzerviranje:</i></p> <p>⇒ 2014- 20%</p> <p>⇒ 2015- 80 %</p>	<p>Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići</p>
<p>Očekivani rezultati:</p> <p>Utvrđeno stanje svih kulturno historijskih spomenika na području općine Zavidovići, i definiranje mjere za njihovo očuvanje</p>	<p>Indikatori:</p> <p>- Utvrđene mjere</p>
<p>Glavne aktivnosti:</p> <p>- Izbor subjekata koji će izvršiti stručnu ekspertizu stanja svih kulturno-historijskih spomenika</p> <p>- Sastavljanje izvještaja o stanju i mjerama za sanaciju, revitalizaciju i redovno održavanje kulturno- historijskih spomenika</p>	<p>Period implementacije:</p> <p>Januar2014- decembar 2015</p>
<p>Glavni rizici:</p>	<p>Predviđeni troškovi:</p> <p>Direktni: 25.000</p> <p>Indirektni:</p> <p>Ukupno: 25.000</p>
<p>Status spremnosti projekta: Projektna ideja</p>	<p>Izvori financiranja/sufinanciranja:</p> <p>Izvori: (općinski budžet 50% grant 50%)</p>
<p>Partner(i)</p>	<p>Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:</p>
<p>⇒ Nevladine organizacije sa područja općine</p>	<p>Odjel za urbanizam i prostorno uređenje</p> <p>Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu</p>

<p>Strateški cilj 4: BIOLOŠKA RAZNOLIKOST I KULTURNO HISTORIJSKO NASLIJEĐE:</p> <p>Zaštićena, pravilno valorizirana i u funkciju održivog razvoja i turizma stavljena biološka raznolikost, prirodno, kulturno i historijsko naslijeđe općine Zavidovići</p>	<p>Operativni cilj 4: :</p> <p>Uspostavljen registar kulturno-historijskog naslijeđa sa definisanim instrumentima njihove zaštite</p>	<p>Mjera 4.3: Utvrđivanje i provođenje mjera sanacije i mjera redovnog održavanja spomenika kulturnog i historijskog naslijeđa</p>
<p>Naziv programa/projekta: 4.3.1 Revitalizacija kulturno historijskog blaga općine Zavidovići</p>		

Opravanost (problem i rješenje) i kratak opis programa/projekta:

Kulturno historijski spomenici postoje na cjelokupnom području općine Zavidovići ali sistematska identifikacija ne postoji, a samim tim i ne mogu se predvidjeti mjere za očuvanje istih.

Postojanje registra, te identifikacija stanja i mjera za sanaciju i revitalizaciju su neophodni, ali bez provođenja utvrđenih mjera nema pomaka u stanju kulturno-historijskog naslijeđa. Stoga je logičan i neizostavan korak realizacija definiranih mjera u cilju konzerviranja kulturno historijskog naslijeđa općine Zavidovići.

Cilj/evi projekta:

Sanirani kulturno historijski spomenici, koji se redovno održavaju:

⇒ 2015- 20%

⇒ 2017- 80 %

Ciljna grupa: Građani i turisti na području općine Zavidovići

Očekivani rezultati:

- Proveden plan sanacije i revitalizacije, te održavanja kulturno-historijskih spomenika
-Konzervirani kulturno-historijski spomenici na području općine Zavidovići

Indikatori:

- broj saniranih spomenika
- broj revitaliziranih spomenika
- broj provedenih mjera

Glavne aktivnosti:

- Izbor subjekata koji će provoditi mjere
- Izbor subjekata koji će vršiti monitoring i evaluaciju provođenja mjera

Period implementacije:

decembar 2015- decembar 2017

Glavni rizici:**Predviđeni troškovi:**

Direktni: 150.000

Indirektni:

Ukupno: 150.000

Status spremnosti projekta:**Projektna ideja****Izvori financiranja/sufinanciranja:**

Izvori: (općinski budžet 50%, grant 50%)

Partner(i)

⇒ Nevladine organizacije sa područja općine

Nosilac projekta/implementacija/monitoring i evaluacija:

Služba za upravu društvenih djelatnosti i opću upravu

OPĆINA ZAVIDOVIĆI
- OPĆINSKO VIJEĆE -

PREDSJEDAVAJUĆI
OPĆINSKOG VIJEĆA

Broj: 01-23-127/12
Dana, 27.04.2012.godine

ing.Radosav Petrović

Reference

- Strategija razvoja općine Zavidovići
- Općinski plan upravljanja otpadom 2011-2016
- Knjiga ambijentalnih servisa općine Zavidovići
- Studija o čvrstom otpadu za sjevero-istočnu BiH sa detaljnim pregledom stanja u općinama Maglaj, Žepče, Zavidovići, Derventa i Tuzla uz osvrt na stanje u drugim gradovima
- Studija o kvalitetu vode u sjeveroistočnoj Bosni, doc. dr. Avdul Adrović
- Vodno zakonodavstvo Evropske Unije: <http://www.voda.hr>
- Okvirna direktiva o vodama: <http://www.voda.hr/Default.aspx?sec=194>
- Izvještaj o stanju okoliša Federacije Bosne i Hercegovine: <http://www.okolis.ba/ba/page/37>
- Prvi nacionalni izvještaj Bosne i Hercegovine za konvenciju o biološkoj raznolikosti
<http://www.fmoit.gov.ba/ba/page/63/bh-chm>
- Prvi nacionalni izvještaj BiH u skladu sa Okvirnom UN konvencijom o klimatskim promjenama
<http://www.unfccc.ba/ba/posljednje/novosti/21-bih-adopts-the-initial-national-communication-under-the-united-nations-framework-convention-on-climate-change>
- Nacionalni plan za zaštitu okoliša BiH
- Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Pravilnik o registrima postrojenja i zagađivanjima Federacije BiH (Sl. novine FBiH 82/07)
- Zakon o zaštiti zraka Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o upravljanju otpadom Federacije BiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o vodama Federacije BiH (Sl. novine FBiH 70/06)
- Pravilniko graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za vode koje se nakon prečišćavanja iz sistema javne kanalizacije ispuštaju u prirodni prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07)
- Pravilnik o graničnim vrijednostima opasnih i štetnih materija za tehnološke otpadne vode prije njihovog ispuštanja u sistem javne kanalizacije odnosno drugi prijemnik (Sl. novine FBiH 50/07)
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH (Sl. novine FBiH 2/06)
- Strategija upravljanja vodama Federacije BiH http://www.voda.ba/doc/SUV_FBiH_Prijedlog.pdf
- Izazovi okolišne dozvole – Federalno ministarstvo okoliša i turizma
- Studija uticaja na okolinu, "Autocesta u Koridoru Vc"

Općina Zavidovići
Safvet bega Bašagića bb
72220 Zavidovići
Bosna i Hercegovina
Telefon: ++387 (0)32 878-314
Faks: ++387 (0)32 868-230
www.zavidovici.ba